

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ENGELLİ AİLELERİNDE PROBLEM ÇÖZME VE
SABIR GÖSTERME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Nagihan Özdemir

100039842

İstanbul, Mayıs 2018

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ENGELLİ AİLELERİNDE PROBLEM ÇÖZME VE
SABIR GÖSTERME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Nagihan Özdemir

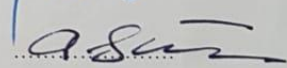
100039842

Danışman: Prof. Dr. Ayşen Gürcan

İstanbul, Mayıs 2018

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

.....Aile Danışmanlığı ve Eğitimi.....
Yüksek Lisans programı öğrencisi.....Nagihan Özdemir.....'ın
.....Engelli Ailelerinde Problem Çözme ve Sabır Gösterme Davranışları
.....Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....başlıklı tez
çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulu 30.01.2018 tarih ve 2018-466 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	İMZA
TEZ DANIŞMANI	Prof. Dr. Aysen Gürcan	
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. Cihad Demirli	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Ahmet Şirin	

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanının jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın yürütüldüğü süreç içerisinde her aşamada en iyi neticeyi elde etmem için bana yol gösteren tez danışmanım değerli hocam Prof. Dr. Ayşen Gürcan'a, çalışmama tüm nezaketiyle destek veren Yrd. Doç. Dr. Mebrure Doğan'a, yüksek lisans eğitimim boyunca danışmanlığımı yürüten ve her zorlukta yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Lütfü Çakır'a, araştırmanın veri toplama aşamasında destek sağlayan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürü Sayın Yeliz Yıldız Kökenek'e, büyük bir özveri ile çalışmamın her aşamasında yanımda olan çalışma arkadaşlarıma ve hayatımın her döneminde en çok da sevgisi ile varlığını hissettiren aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ve hayatımın her zorlu evresinde verdiği güç ve destekten ötürü çok kıymetli ablam Ayşe Aşık'a da teşekkür ediyorum.

Nagihan ÖZDEMİR

İstanbul, 2018

ÖZET

Bu araştırma, engelli ailelerindeki evli bireylerin evlilikte problem çözmeleri ile sabır gösterme davranışları arasında bir ilişki olup olmadığını sınamak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak özgün adı “3-Factor Patience Scale” olan Doğan ve Gülmez (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan “Sabır Ölçeği”, (Marital Problem Solving Scale) Türk kültürüne Hünler ve Gençöz (2002) tarafından uyarlanan “Evlilikte Problem Çözme Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bu ölçekler, 2018 yılı Mart ve Nisan ayları arasında İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğüne bağlı 8 engelli merkezinden hizmet alan 253’ü kadın, 59’ü erkek olmak üzere 312 engelli ailesindeki evli birey üzerinde uygulanmıştır.

İlişkisel tarama modelinde desenlenen bu araştırmada elde edilen veriler SPSS 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiş olup, verilerin analizinde frekans analizi, ortalama hesaplamaları, Pearson Korelasyon Analizi, t Testi (Independent Sample t testi), Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) ve Tukey HSD’ye yer verilmiştir.

Araştırma analizleri sonucuna göre, evli bireylerin sabır gösterme davranışları ile problem çözmeleri arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (sırasıyla; $r=0.133$; $r=0.172$; $r=0.145$; $p<0.05$) bulgusu elde edilmiştir. Bunun yanında cinsiyet, engel türü ve psikolojik destek alma değişkenlerinin de evlilikte problem çözme ve sabır davranışı göstermede gruplar arasında farklılaşmanın var olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Problem Çözme, Sabır, Engellilik

ABSTRACT

This research was conducted to test whether there is a relationship between married problem-solving and displaying patience behaviors of married individuals in disabled families. “The Patience Scale “, adapted to Turkish by Doğan and Gülmez (2014) with the original name “3-Factor Patience Scale” , “ The Marital Problem Solving Scale” adapted to Turkish culture by Hünler and Gençöz (2002) and the “Personal Information Form” prepared by the researcher were used as a means of collecting data in the research. These scales were applied to 312 married individuals, of which 253 were women and 59 were men, serving from 8 disability centers affiliated to the Istanbul Metropolitan Municipality Disability Directorate located in the Anatolian and European regions of Istanbul between March and April 2018.

The data obtained in this research designed in the relational screening model were analyzed using the SPSS 22.0 program and frequency analysis, mean calculations, Pearson Correlation Analysis, Independent Sample t test, One Way ANOVA and Tukey HSD were included in the analysis of the data.

According to the results of research analysis, there was a statistically significant positive correlation between the displaying patience behavior of married individuals and problem solving ($r = 0.133$; $r = 0.172$; $r = 0.145$; $p < 0.05$). In addition to the results of this analysis, gender differences, types of disability and psychological support variables also showed differences between groups with problem solving and displaying patience behaviors in marriage.

Key Words: Marriage, Problem Solving, Patience, Disability

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR.....	viii

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Amaçlar	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Varsayımları	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
2. İLGİLİ LİTERATÜR	8
2.1. Aile	8
2.1.1. Aile Sistemi	9
2.1.2. Ailenin Önemi	10
2.1.3. Ailede Etkileşim	12
2.2. Engel ve Engellilik Kavramları	13
2.2.1. Engelli Türleri	16
2.2.2. Engellilik Oranları	17
2.2.3. Engelli Ailesi ve Yaşadıkları Süreçler.....	18
2.2.4. Engelli Ailesine Yönelik Araştırmalar	19
2.3. Evlilik.....	21
2.3.1. Çift Kavramı.....	21
2.4. Problem Çözme	22

2.5.	Sorun	22
2.5.1.	Sorun Çözme	23
2.5.2.	Kişilerarası Sorun	24
2.5.3.	Kişilerarası İlişkilerde Sorun Çözme.....	24
2.5.4.	Eşler Arasında Yaşanan Sorunlar	24
2.5.5.	Sorun Çözme Modelleri	26
2.6.	Etkili İletişim ve Evlilikte Etkili Problem Çözme Becerisi.....	28
2.6.1.	Evliliklerde Etkili Problem Çözme Aşamaları	29
2.7.	Aile ve Çift Açısından Problem Çözmenin Önemi	30
2.8.	Sabır Kavramı.....	32
2.8.1.	Sabır Kavramının Niteliği	33
2.8.2.	Sabır ve Tahammül Arasındaki Fark.....	34
2.8.3.	Engelli Ailelerinde Sabır	35
2.9.	Problem Çözmede Sabır Tutumunun Etkisi	35
2.10.	Demografik Özellikler Açısından Sabır ve Problem Çözme.....	36
3.	YÖNTEM.....	37
3.1.	Araştırma Modeli	37
3.2.	Evren ve Örneklem.....	37
3.3.	Veriler ve Toplanması	37
3.3.1.	Veri Toplama Araçları.....	38
3.3.2.	Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	41
4.	BULGULAR VE YORUMLAR.....	43
4.1.	Kişisel Bilgi Formu Tanımlayıcı İstatistikleri	43
4.2.	Engelli Ailesindeki Evli Bireylerin Sabır Gösterme Davranışları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	50
4.3.	Engelli Ailesindeki Evli Bireylerin Sabır Gösterme Davranışları ve Evlilikte Problem Çözme Düzeyleri İle Bazı Demografik Değişkenlerin İlişkisine İlişkin Bulgular	51
4.3.1.	Evli Bireylerin Evlilik Sayısı İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	51

4.3.2. Evli Bireylerin Çocuk Sayıları İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	52
4.3.3. Evli Bireylerin Evlilik Süreleri İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	53
4.3.4. Evli Bireylerin Yaşları İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular	54
4.4. Engelli Ailesindeki Evli Bireylerin Sabır Gösterme Davranışları ve Evlilikte Problem Çözme Düzeylerinin Kişisel ve Bazı Demografik Değişkelere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	54
4.4.1. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	55
4.4.2. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Engelliye Yakınlığı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	56
4.4.3. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Engel Grubu Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	58
4.4.4. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	63
4.4.5. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Çalışma Durumu Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	65
4.4.6. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Gelir Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular	66
4.4.7. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Psikolojik Destek Alma Durumu Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular.....	67
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	71
KAYNAKÇA	75
EK-1	83
EK-2	84
EK-3	85

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Evli Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	43
Tablo 2. Evli Bireylerin Yaşlarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo 3. Evli Bireylerin Engelli Bireye Yakınlıklarına Göre Dağılımı.....	44
Tablo 4. Ailedeki Engelin Gruplara Göre Dağılımı.....	44
Tablo 5. Evli Bireylerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	45
Tablo 6. Evli Bireylerin Hizmet Aldıkları Birimlerin İlçelere Göre Dağılımı.....	46
Tablo 7. Evli Bireylerin Evlilik Sayıları Dağılımları.....	46
Tablo 8. Evli Bireylerin Evlilik Sürelerine Göre Dağılımları.....	47
Tablo 9. Evli Bireylerin Çocuk Durumlarına Göre Dağılımları.....	47
Tablo 10. Evli Bireylerin Çocuk Sayılarına Göre Dağılımları.....	48
Tablo 11. Evli Bireylerin Çalışma Durumuna Göre Dağılımları.....	48
Tablo 12. Evli Bireylerin Gelir Düzeylerine Göre Dağılımları.....	49
Tablo 13. Evli Bireylerin Psikolojik Destek Alma Durumlarına Göre Dağılımı.....	49
Tablo 14. Evli Bireylerin Sabır Gösterme Davranışları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	50
Tablo 15. Evli Bireylerin Evlilik Sayıları İle Sabır Gösterme Davranışları Ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	51
Tablo 16. Evli Bireylerin Çocuk Sayıları İle Sabır Gösterme Davranışları Ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	52
Tablo 17. Evli Bireylerin Evlilik Süreleri İle Sabır Gösterme Davranışları Ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	53

Tablo 18. Evli Bireylerin Yaşları İle Sabır Gösterme Davranışları Ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	54
Tablo 19. Evli Bireylerin Sabır Ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi.....	55
Tablo 20. Evli Bireylerin Sabır Ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Engelliye Yakınlığı Değişkenine Göre İncelenmesi.....	57
Tablo 21. Evli Bireylerin Sabır Ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Engel Grubu Değişkenine Göre İncelenmesi.....	59
Tablo 22. Evli Bireylerin Sabır Ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Engel Grupları Arası Farkın İncelenmesi.....	61
Tablo 23. Evli Bireylerin Sabır Ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi.....	63
Tablo 24. Evli Bireylerin Sabır Ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Çalışma Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi.....	65
Tablo 25. Evli Bireylerin Sabır Ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Gelir Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi.....	66
Tablo 26. Evli Bireylerin Sabır Ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Psikolojik Destek Alma Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi.....	68
Tablo 27. Evli Bireylerin Sabır Ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Psikolojik Destek Alma Durumuna Göre Gruplar Arası Farkın İncelenmesi.....	70

KISALTMALAR

TDK: Türk Dil Kurumu

WHO: World Health Organization

ÖZİDA: Özürlüler Dairesi Başkanlığı

ILO: International Labour Organization

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

ASAGEM: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

akt: aktaran

diğ: Diğerleri

vb: ve benzeri

S: sayfa sayısı

Top: toplam

Ort: ortalama

1. GİRİŞ

Sosyal yapının çekirdeğini oluşturan aile, belirli ihtiyaçların giderilmesini esas alan bir temel üzerine inşa edilmiş olup bu yaşam alanının iç ve dış etmenlerin tesiriyle zaman zaman sarsıntı geçirebileceği düşünülmektedir. Sağlıklı bir ilişki ağının mevcut olması idealiyle bu anlamda aile üzerinde yapılacak çalışmalar bu konuda alınabilecek bir önlem olarak da ifade edilebilir. Evliliklerde zaman zaman gündeme gelen birtakım problemlerin aşılmasını kolaylaştırabilmede de bu çalışmaların da etkili olabileceği düşünülmektedir.

Aile, toplumun içinde yer alan tüm sosyal grupların karakter oluşumunda etkili bir yapıya sahiptir. Bu nedenle aile üzerinde yapılacak her çalışma tüm bu sosyal gruplara da yapılan bir müdahale olarak değerlendirilebilir. Bu müdahalenin hangi amaca yönelik olduğu ve ne tür sonuçların elde edilebileceği ise bu konuda idealize edilen hedefe yönelik değişmektedir. Amaç, sağlıklı ilişki ağlarından oluşan işlevsel ilişki kurabilme becerisine sahip bir toplumsal yapı oluşturmaksa başlangıç noktası şüphesiz ki aile olmalıdır. Burada elde edilen ise mevcut toplumsal koşulları iyi değerlendirerek yeni durumlara uygun yeni hedefler belirleme ve daha nitelikli yaşamsal tecrübeleri oluşturmaktır.

Problem, insan yaşamının her döneminde çözümleri bekleyen düğümler halinde yanı başında bekleyebilmektedir. Belki de problemlerle karşılaşmamak üzerinde gösterilen çabalar yerine yaşamın akışı içinde karşılaşılan bu problemlere uygun yeni çözüm stratejileri geliştirmek daha uygun olacaktır. Bireyin karşılaştığı problemler karşısında işlevsel bir tutum içinde olması ise kendi yaşamında refahı yaratabileceği gibi sosyal düzeyde de bir kazancın elde edilmesine yardımcı olacaktır.

Yaşamın her alanında olduğu gibi, evlilik hayatı içerisinde de çiftler problemlerle karşılaşmaktadır. Çiftlerin en çok yakındıkları problemlerin kaynağı araştırıldığında, problem çözme gibi iletişim odaklı becerilerinin eksikliği görülmektedir (Varol, 2015).

Engellilik, tarihsel süreç içerisinde rastlanan bir durum olmanın yanı sıra henüz tam olarak ortadan kaldırılamayan bir olgudur. Engellilik, birey ve toplum yaşamını derinden etkilemekte birlikte çeşitli yaşamsal sıkıntıları da beraberinde getirmektedir (Lüle, 2008).

Engelli bir üyeye sahip olan ailelerde anne-baba ilişkisinden hareketle aile içi ilişkilerde birtakım problemlerin yaşandığı görülmektedir (Featherstone, 1980; Tew, Payne ve Laurence, 1974). Bu durum ailede engelli bireyin varlığının yanı sıra çiftlerin iletişim odaklı becerilerinin belirli noktalarda sağlıklı ilişki kurmada yetersiz kaldığını ve bu alan ya da alanların desteklenmesi gereken yanlarının olduğunu göstermektedir.

Sağlıklı bir çocuğun bile dünyaya gelmesi stres yaratan bir durumken engelli bir çocuğa sahip olmak ailenin yapısında, işleyişinde ve rollerinde değişikliklere yol açmakta ve bu yeni duruma adapte olmalarında ek bir stres kaynağının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum çevre ile ilgili bir takım durumları yönetmenin yanı sıra çiftlerin kendi aralarındaki iletişimi de etkilemektedir (Küçüker, 2001).

Toplum halinde yaşadığımıza göre beklenmedik bir takım olay ve durumlarla zorluklarla ve kabullenilmesi zor birtakım davranışlarla karşılaşılabilir. Böyle hallerde soğukkanlı olmak, ağır başlı davranmak, iyi düşünmek ve en doğru olanı buluncaya ve ona göre davranıncaya kadar sabır göstermek en uygun davranış biçimidir (Devlet Bakanlığı Aile Araştırma Kurumu, 1997). Bunun aksine doğru düşünülmeden fevri verilecek bir karar kişiyi istenmedik durumlarla karşı karşıya getirebilir. Özellikle engelli ailelerinde yaşanan sürecin beklenmedik bir anda ortaya çıkması bu yeni duruma adapte olabilmede ya da zaman içerisinde mevcut süreci yürütebilmede aile içinde birtakım yaşamsal krizlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu çatı altında özellikle çiftler arasında yaşanabilecek olası problem çözümlerine yönelik yeni duruma uygun yeni bir çözüm stratejisine ihtiyaç duyulabileceği düşünülmektedir.

Sağlıklı bir evlilik ilişkisi, sağlıklı bir aile ortamı oluşturur. Böyle bir evlilik, aile fertlerinin ruhsal ve fiziksel sağlıkları üzerinde de olumlu etki yaratır. Çiftler yaşam boyu devam edecek uyum süreçlerinde karşılırlarına çıkacak problemlerle bir şekilde başa çıkmak durumundadırlar. Bu bağlamda çiftlerin iletişim becerileri, birbirleriyle anlaşmaları, birbirlerine karşı içten ve sevgi dolu tavırlar sergilemeleri çocuklarının da ruh sağlıklarını etkileyecektir (Varol, 2015). O yüzden olası evlilik problemlerini çözerken bireylerin sabır gösterme davranışı çerçevesinde hareket etmesi mevcut problemin daha sağlıklı şekilde çözülebilmesini kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

1.1. Problem Durumu

Literatüre bakıldığında yurt içi ve yurt dışında sabır gösterme davranışına yönelik psikoloji bilimi çatısı altında yer verilmemesi bu alanda yapılacak çalışmanın ne tür veriler sunacağı ve özellikle de evlilik ilişkisi içinde çiftlerin yaşadıkları çıkmazları aşabilmede mevcut çözüm metotlarının bireyleri istenilen neticeye ulaştırmada yeterli olmaması da dikkate alınarak sabır gösterme davranışının problem çözmedeki etkililiği üzerine çalışma yapmanın önemli olduğu düşünülmüştür. Buradan hareketle yaşamlarında engellilik gibi uzun bir süreci kapsayan ve beklenmedik bir şekilde ortaya çıkarak çiftlerin yeni yaşam planlamaları karşısındaki iletişim güçlerinin sınındığı bir durumda engelli ailelerinde çiftlerin problem çözmelerinin ve bu noktadaki alternatif çözümlerin önem kazandığı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü'nden çeşitli sebeplerle hizmet talebinde bulunan engelli ailelerindeki çiftlere yer verilerek bu bireylerin problem çözmeleri ile sabır gösterme davranışları arasında bir ilişkinin var olup olmadığı ele alınmıştır.

1.2.1. Alt Amaçlar

Araştırmada belirtilen genel amacın yanında ek olarak cevabı aranacak diğer sorular şunlardır:

1. Engelli ailesindeki evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanları ile bireylerin evlilik sayıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Engelli ailesindeki evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanları ile bireylerin sahip olduğu çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. Engelli ailesindeki evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanları ile bireylerin evlilik süreleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Engelli ailesindeki evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanları ile bireylerin yaşları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Engelli ailesindeki evli bireylerin problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanları bireylerin cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Engelli ailesindeki evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanları bireylerin engelliye yakınlığı durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
7. Engelli ailesindeki evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanları bireylerin eğitim düzeyi durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
8. Engelli ailesindeki evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanları bireylerin çalışma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
9. Engelli ailesindeki evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanları bireylerin gelir düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
10. Engelli ailesindeki evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanlarının bireylerin sahip oldukları engel türü durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
11. Engelli ailesindeki evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışı puanlarının bireylerin psikolojik destek alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Aile, insanoğlunun en derin eğitim etkilerini aldığı, pek çok şeyler öğrendiği ve hayata hazırlandığı bir okuldur. Diğer yandan aile, dünyaya masum ve nötr bir özellikte gelen çocuğa hem ferdi hem de sosyal ve kültürel yönden kimlik kazandıran bir yerdir. Çocuğun şahsiyeti aile eğitimi vasıtasıyla oluşmaktadır. Verdikleri eğitimle çocuklarının şahsiyetini belirleyen aileler, dolayısıyla bir ferdi oldukları milletinde şahsiyet ve kaderini belirlemektedirler. Bu nedenle aile eğitiminin değeri ve sorumluluğu büyük bir önem taşımaktadır (Sabatelli ve Bartle, 1995).

Sağlıklı bir toplumsal yapısının oluşturulmasında ailenin katkısı üzerinden hareket edilecek olunursa hem bireysel hem de toplumsal refahın artırılmasında bireyin kendi yaşamı üzerindeki memnuniyet algısı ve kurduğu iletişimlerin nitelikleri son derece önemlidir. O nedenle bireyin tüm yaşam süreci içinde kurduğu iletişim ve problemler karşısında başvurduğu çözüm metotları bu noktada çokça önem kazanmaktadır. Uygun olmayan her yöntem hem bireyde hem de onun yaşam alanında istenmedik olumsuzlukları doğurabileceği gibi toplumsal yapının da bu yönde şekillenmesine neden olabilecektir.

Ailenin yapısal durumunu sergileyen aile içi iletişim, kültürel kökenler, ebeveynlerin mesleki statüleri, gelirleri, ebeveynlerin tutumları, aile içi görev ve sorumlulukları gibi özellikler ailenin engelli üyeye sahip olmasıyla yeni yapılanmalara ihtiyacı olduğuna işaret etmektedir (Burcu, 2005). Bu nedenle engelli bireye sahip aileler için sağlıklı bir işleyişe sahip ilişki kurabilme ve bu noktada ihtiyacı olan uygun ortamı yakalayabilmede alternatif çözüm önerilerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Olumluyu olumsuza dönüştürme ve kişilik bütünlüğü yakalamada uygunsuz davranışı hoş görme, güven duymama, duygularını ifade edememe, kendini değersiz görme ve sevgi alışverişinde zorluk çekme ortadan kaldırılması gereken olumsuz kişilik özellikleridir. İnsan, bu olumsuz kişilik özelliklerini ancak kurduğu güçlü manevi bağlarla ortadan kaldırabilir. Bireyin ilişki kurma biçimlerini etkileyen bu kişilik özelliklerinin diğer insanlarla iletişimde kendini gösterdiği ve yaşanan problemleri çözmenin de bu bireysel özelliklerin yeniden gözden geçirilmesi ile mümkün olabileceği görülmektedir. Bireyin bu anlamda problem yaşaması onun yaşamı için bir olumsuzluk olarak algılanması yerine sıkıntı ve zorlukların, kişinin yetenek ve hedeflerini zirveye taşıdığı, ancak yetenek ve hedeflerini zorluklara karşı daha da geliştiren insanlar için kendini gerçekleştirme sürecinin mümkün olabileceği ifade edilebilir (Sayın, 2012). Bu süreçte katkı sağlamak için bireyin sağlıklı ilişkiler kurmasına yardımcı olmak için bir iç güce ihtiyacı vardır.

Sabır içinde aksiyonu, eylemi, motivasyon gücünü ve manevi ruh enerjisini barındırır. Bu bağlamda kişilik bütünlüğünü sağlayan ve şahsiyeti oluşturan sabır, aynı zamanda özgüven ve öz-saygı denilen benliği ve karakteri zirveye taşıyan manevi bir güçle doludur (Sayın, 2012). Kişinin kendi ile ilgili yaşadığı bu deneyim onun iletişimdeki amacının

belirgin hale gelmesine yardımcı olup iletişim sürecinin de sağlıklı yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

Tüm bu bilgiler ışığında bir kişilik özelliği, karakter gücü ve erdem olarak (Aahababaei ve Tabik, 2015) görülen ‘sabr’ a bilimsel çalışmalarda çok fazla yer verilmemiştir. Özellikle yerli yazında din psikolojisi alanı dışında neredeyse hiç değinilmemiş bir konu olmasının yanı sıra uluslararası yazınlarda sabır konusu yalnızca birkaç çalışmada ele alınmıştır.

İşyerinde sabrın önemi konusuna odaklanan ve sabrın kurumsal ve bireysel faydalarını keşfetmek amacıyla Debra ve Leslie (2014) tarafından kaleme alınan çalışmanın yanında İranlı öğrenciler üzerinde yaşam doyumu, kişilerarası ilişki ve ruh sağlığı açısından ele alan Aahababaei ve Tabik (2015) sabrın kişilerarası uzlaşmacılık ile güçlü bir ilişki içinde olduğunu ifade etmiştir.

Bireyin yaşamı içerisinde birtakım problemlerle karşı karşıya gelmesi kaçınılmazken onlardan kaçmak yerine çözüme yönelik stratejiler geliştirmek problem çözmede daha işlevsel olarak değerlendirilebilir. Buradan hareketle beklenmedik durumlar karşısında probleme karşı bireylerin yeni bir konum alması ve süreci daha uygun yöntemlerle yürütebilmeleri adına bu araştırma, engelli bireye sahip ailelerdeki evlilik ilişkisi içindeki problemleri çözmede sabrın ne yönde etkileri olduğunu belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada;

- Engelli bireye sahip ailelerdeki evli bireylerin problem çözmeleri ile sabır gösterme davranışlarının ilişkili olduğu,
- Engelli bireye sahip ailelerdeki evli bireylerin birtakım kişisel özellikleri açısından da sabır gösterme davranışları ve problem çözmelerinin farklılaştığı,
- Araştırmaya katılan bireylerin ölçme araçlarına doğru ve güvenilir yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 2018 yılı Mart ve Nisan ayları arasında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü'ne bağlı İstanbul'un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan 8 ilçesindeki Engelli Merkezlerinden hizmet talebinde bulunan 312 engelli ailesindeki evli birey ile gerçekleştirilmiş olup, bu bireylerin problem çözmeleri ile sabır gösterme davranışı puanları uygulanan ölçeklerle sınırlıdır.

2. İLGİLİ LİTERATÜR

Bu bölümde konuya kuramsal bir çerçeve üzerinden yaklaşılarak aile, engellilik, engelli ailesi, evlilik, problem, evlilik problemleri ve sabır gösterme ile tanımlara ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Aile

Aile; “kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireylerin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal birim” olarak tanımlanmaktadır (Bulut, 1993).

Bir başka görüşe göre aile, “kan bağılılığı, evlilik ve diğer yasal yollardan aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı çatı altında yaşayan fertlerden oluşan; fertlerin biyolojik, psikolojik, toplumsal, kültürel ve ekonomik gereksinimlerinin karşılandığı; fertlerin topluma uyumu ve katılımının sağlandığı ve düzenlendiği temel bir toplumsal kurum” dur (Ayhan, 1991).

Aileyi “birbirleriyle biyolojik, psikolojik ve sosyal ilişkiler ve duygusal etkileşim içinde olan bir grup” olarak tanımlayan da bulunmaktadır (Özgüven, 2000).

Aile, “içinde insan türünün belli bir biçimde üretildiği, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ve etkili biçimde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin belli biçimde düzenlendiği, eşler ve ana-babalarla çocuklar arasında belli bir ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin bir ölçüde yer aldığı bir toplumsal kurum” dur (Ozankaya, 1994).

Aile tanımlarına bakıldığında bireylerin ortak paydalar altında bulunduğu ve belirli alanlarda ihtiyaçların karşılanması üzerine kişilerin bir çatı altında toplandığı görülmektedir. Aileyi oluşturan bireylerin birbirlerini belirli açılardan destekledikleri ve bu destekle inşa edilen bir ortamın huzur ve güven dolu olduğu, bu koşullarda yaşayan bireylerin ise temel özgüvenlerini kazanma noktasında oldukça büyük destek gücüne sahip olduğu görülmektedir. Bu denli birbirine bağlı bir ilişki ağı içindeki bireylerden

herhangi birinde yaşanılacak değişikliğin de diğer bireylere de tesir edebileceği söylenebilir. Çünkü aile içindeki ilişki ağları arasındaki etkileşim oldukça güçlüdür ve bu yapı içindeki farklılığın diğer bireyi etkilememesi pek mümkün görülmemektedir.

2.1.1. Aile Sistemi

“İnsanın karşılıklı etkileşimde bulunduğu ilk ve en önemli sosyal evre ailedir. Aile hem onu oluşturan bireylerden etkilenen hem de bireylerini sürekli olarak çeşitli derecelerde etkileyen bir sosyal sistemdir. Bu sistem, bir yandan içinde büyüyen insanın sosyalleşmesini, yetişmesini ve kişiliğini bulmasını sağlarken öte yandan da toplumun yapısını, değerlerini, beklentilerini, kurallarını ve kültürünü yansıtır. Kuşaklararası bağlar kuran ve bu bağları sürdüren aile, dış çevreyle olan iletişim ve etkileşimiyle onu oluşturan bireylerin niteliklerini bütünleştirip kendine özgü bir ortam yaratır” (ner ve Usluer, 1990).

Sistem perspektifine göre aile, bir geçmişi paylaşan, duygusal bağı olan, bireysel aile üyelerinin ve ailenin bütününün ihtiyaçlarını karşılamak için stratejiler planlayan bireylerden oluşmuş kompleks bir yapı olarak tanımlanır (Sabatelli ve Bartle, 1995). ğeler arasında bir etkileşim vardır ve bu etkileşim sistemdeki öğelerin özelliklerinden etkilenir.

Aileyi bir sistem olarak ele alan temel yaklaşım ‘aile sistemleri yaklaşımı’ dır. Bu yaklaşım aileyi, alt sistemlerin (anne, baba, çocuklar) evreyle ve birbirleriyle sürekli bir etkileşim halinde olduğu dinamik bir bütün olarak ele almaktadır. Aile bir sistem olarak kendisini oluşturan üyelerin ve bu üyelerin özelliklerinin toplamından daha fazlasına sahiptir. Tüm sistemler gibi aile sistemi de var olan doğal dengesini korumaya çalışmaktadır. Ancak st sistem olarak çevreden kaynaklanan bazı faktörler ailenin dengesini sarsabilmektedir. Ailenin dengesinin sarsılması ile sistemdeki tüm üyeler bundan etkilenmektedir. Aile sistemini bütün olarak etkileyen herhangi bir şeyin, yeleri tek tek etkilediği gibi üyelerin birindeki problem de tüm aile sistemini etkilemektedir (Bitter ve Corey, 2001).

2.1.2. Ailenin Önemi

Aile, insanlık tarihi boyunca var olan ve değişimler karşısında sürekliliğini her zaman koruyan bir kurumdur. Bu güne kadar kurulmuş olan bütün medeniyetlerde, bütün hukuk sistemlerinde ve dinlerde toplumsal hayatı, birlik ve bütünlüğü sağlamaya yönelik düzenlemelerin esas objesi aile olmuştur.

En küçük toplum birimi olarak da tanımlanan aile insan yaşantısı içinde doğumdan önce başlayan ve doğumdan sonraki ilk gelişim yıllarından yaşamın sonuna değin etkinliğini sürdüren bir kurumdur. Ailenin çocuk üzerindeki etkilerinin kalıcı olduğu düşünüldüğünde aile kavramının önemi daha da belirginleşmektedir. Çocuk, bir topluluk içinde nasıl yaşandığını ailesinden görerek öğrenmektedir. Çocuk yetiştirmede amaç sağlıklı bir kişilik oluşturmaktır. Bütün toplumlarda aile kişiliğin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde etkili olan ilk sosyal etkidir.

Aileye yönelik hizmetler, aile yaşamının güçlenmesine, korunmasına, aile sorunlarının önlenmesine ve çözümüne, aile üyelerinin aile birliği içinde sağlıklı gelişme ve doyurucu yaşam sürmelerine yardımcı olmaktadır (Çamur Duyan, 2000).

Sağlıklı bir ailenin işlevleri, duyguları paylaşma, duyguları anlama, bireysel farklılıkları kabullenme, ilgi ve sevgi duygularını geliştirebilme, işbirliği yapabilme, mizah duygusunun gelişimi, yaşamı sürdürmek ve güvenlik için gerekli olan ihtiyaçların karşılanması, problem çözme becerisi, geniş bir felsefi düşünce, taahhüt, takdir duygularını ifade etme, iletişim, birlikte zaman geçirme, maneviyat, başa çıkma becerileri olarak sıralanabilir (Nazlı, 2001; aktaran: Aslanoğlu, 2004). Ailenin işlevlerini kendinden beklenen düzeyde yerine getirememesi, ailenin sağlıksızlığını ortaya koymaktadır (Demiröz, 2003).

Bireyin yaşamı içerisinde sosyo-psikolojik anlamda ihtiyacı olan bir takım gereksinimler vardır. Bu anlamda ailenin bireye sağlamış olduğu bu temel gereksinimler şunlardır:

1. Değerli Olma Duygusu: Aile içindeki etkileşim çocukları ya “ben değerliyim” ya da “değersizim” duygusuna götürür. Bu gereksinim aile içinde yerine getirilmezse çocuk her türlü davranışla bu duyguyu elde etmeye çalışır. Ergenlik çağındaki erkek çocukların çete(gang) kurarak çoğu kez ölümle sonuçlanan çatışmaları da, kendilerini önemli

görmeyen aile ortamlarına bir tepki olarak yorumlanır. Ben değerliyim” duygusunu aile içinde elde eden birey kendisini kanıtlamak için aşırı davranışlarda bulunmaya gerek duymaz.

2. Güven Ortamı: Aile içindeki bireylerin emniyette olduğu, dışarıdaki tehlikeli olayların aile içine girmeyeceği duygusu, bu gereksinimin temel nedenidir. Eğer çocuk ev içinde kendisini güven içinde bulmuyorsa çocuk ailenin dışında bir yere yönelir. Aile ile olan bağlarını koparır.

3. Yakınlık Ve Dayanışma Duygusu: Aile içinde temel güven ve dayanışma varsa aile dışında bireyin karşılaştığı stres getirici olumsuz olaylar yıkıcı etkisini pek göstermez. Güven duygusunun baskın olduğu aile dış dünyanın yaratmış olduğu sıkıntı ve kaygılarından kendisini kurtarır. Bu tür aile içinde olan kimseler kendilerine olduğu gibi çevresine de güvenirlir. Eğer aile içinde güven ve dayanışma sağlanmamışsa bu insanlar yoğun stres ve gerginlik yaşarlar. Bu kişiler kendilerine dahi güvenemezler. Dolayısıyla çevresinde yakın ilişkiler kuramazlar.

4. Sorumluluk Duygusu: Aile sistemi içindeki anne ve babalar davranış ve sözleri ile sorumluluk duygusunu ifade ederler. Aile içinde sadece anne baba değil herkes sorumluluk duygusunu paylaşır. Elbette ki çocuklara yaşları oranında sorumluluk yüklenmelidir. Tüm sorumluluğu kendi üzerine alan, çocuğunu sorumluluktan kurtaran anne ve babalar kendi yaşamını biçimlendirmekten aciz sürekli başkalarının yönetiminde olmaya yönelik bireyler yetiştirirler Bu tür tutumlar sonucunda yetişmiş bireyler yaşamlarında yer alan olaylardan sürekli başkalarını sorumlu tutarlar. Gelişimsel dönemi göz önüne alınarak çocuğun odasını toparlaması, ev işlerine yardım etmesi gibi konularda sorumluluğu sağlanabilir. Bunu yaparken kız ve erkek işleri kesin çizgilerle ayrılmalıdır.

5. Zorluklarla Mücadele Ederek Onların Üstesinden Gelmeyi Öğrenme: Çocuğa her şey hazır verilmemelidir. Sorumluluk duygusunun gelişimi ile ilgili anlatılanlar zorluklarla mücadele etme ile ilgilidir. Çocuğun içinde bulunduğu gelişimsel dönem göz önünde bulundurularak çocuk kendi sorunları ile baş başa bırakılmalıdır. Bu durum onların zor sorunları ile mücadele ederek, uğraşmasına olanak vermek, kendisine güvenli sorun çözme becerileri gelişmiş bireyler olarak yetiştirmeleri için gereklidir.

Karşılaştığı her zorluğa aşırı yardım eden ana babaların çocukları sürekli başkalarına muhtaç, kendilerine güvensiz olur. Böyle kişiler yetenek becerilerini keşfedemezler.

6. Mutluluk ve Kendisini Gerçekleştirme Ortamı: Aile ortamı bir mutluluk ortamıdır. Şimdiye kadar anlatılan gereksinimlerin karşılanması mutlu olmayı getirir. Evde değerli olduğu duygusunu tadan birey mutlu olur ve yaptığı şeylerden doyum alır, kendini gerçekleştirme olanağı bulur.

7. Sağlıklı Manevi Yaşamın Temellerini Oluşturma Ortamı: Katı din kuralları altında yetiştirilmiş çocuk sürekli yargılanacağı, cezalandırılacağı korkusunu yaşar. Kendi yaşantı ve deneyimlerini zenginleştirecek iç ve dış dünyasını araştırıp keşfedeceği yerine körü körüne itaati, kendi düşünce ve duygularından utanmayı öğrenir. Sağlıklı manevi yaşam ailenin çocuğuna verebileceği en önemli süreçtir. Sağlıklı bir manevi temeli olan insanlar kendisi ile barışık, insan ilişkileri olumlu ve kuvvetli saygılı bireyler olarak yetişirler (Bayhan, 1999).

2.1.3. Ailede Etkileşim

Aile içindeki bireylerin etkileşim biçimleri aileler arasında benzerlik gösterme birlikte her bir ailenin sosyal, ekonomik ve psikolojik farklılıklardan ötürü birbirlerinden ayrıştıkları gözlemlenmektedir. Her evin işleyişi, alışkanlıkları ve iletişim biçimleri birbirinden farklıdır (Berklin, 1974). Bu anlamda her aile farklı bir karakter yapısına sahiptir. Bu sebeple de her bir ailenin fertlerine aktardığı bilgiler birbirlerinden farklı olacaktır.

Aile içinde çocukların yetişmesinde ebeveynlerin rolü oldukça büyüktür. Bireyler, anne-babalarını taklit ederek ileriki rollerini oluşturmada aile içinden sağladıkları kazanımlarla yaşantılarına şekil vermektedir (Dönmezer, 1996). Bu roller içinde bireylerin iletişim tarzlarının da olduğu dikkate alınırsa ebeveynlerin aile içindeki iletişim süreçlerindeki çatışma yönetimi konusunda ne denli dikkatli olması gerektiğini ön plana çıkılmaktadır.

Problem çözmenin aile içindeki yansımaları çocukta olumlu olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Anne-babanın olumsuz iletişimlerinin çocuğun ruhsal yapısında derin etkiler bırakabilmekte ve onun dünyasını algılamasına engel olabilmektedir

(Karyelioğlu, 2002). Her ne kadar yaşanan bu sorunların kaynağı çocukla ilgili yaşanan bir sorun olarak ebeveynler tarafından ifade edilse de aslında problemin yoğun bir şekilde yaşanmasının ardında anne ve babanın kendi sorunları yatmaktadır (Hortaçsu, 1997).

“Evlilik bağları ile teşekkül eden aile, insan ilişkilerinin en yakın ve en yoğun olduğu bir toplumsal kurumdur. Bu kurumun asıl öğeleri olan karı ve koca, bu bio-psiko-sosyal ortama bütün özgeçmişlerini ve halen içinde bulundukları niteliklerini de beraber getirmektedirler. Her ikisinin de bu kendine has geçmişleri ve şimdiki şahsiyet yapıları ile birbirlerine devamlı intibak sağlama durumundadırlar. Bir birlerini sevmek, saymak yanında, birbirlerinin «kendine saygı ve güven duyan» birer varlık olarak gelişip yaşamaları için birbirlerinin psiko-sosyal ihtiyaçlarını da karşılamak ve birbirlerinin şahsiyet ve ferdiyetlerini de kabul etmek zorundadırlar, işte evlilik intibakının süreklilik ve karmaşıklığı buradadır. Karı koca, bu sürekli intibak süreci içinde, bazen üstesinden gelemedikleri problemler geliştirebilirler. Bu problemler, tarafların hayat boyu mutsuzluklarına, kurulan yuvanın yıkılmasına kadar gidebilir” (Tan, 2000). Bu nedenle ailenin varlığının korunması için, mensubu olduğu her bireyin beklentilerinin karşılanmasına ve birlik beraberlik havasındaki sağlıklı iletişim atmosferine ihtiyaçları vardır.

2.2. Engel ve Engellilik Kavramları

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre engel; bir şeyin gerçekleşmesini önleyen sebep, mâni, mahzur, müşkül, pürüz, mânia, handikap olarak tanımlanmaktadır. Engelli ise “vücudunda eksik veya kusuru olan” olarak açıklanmaktadır (Türk Dil Kurumu (TDK), 2014).

Dünya Sağlık Örgütü, engelli olma hâlini, “yeti yitimi” kavramı ile tanımlar. Örgüte göre, engelli kavramı, bireyin vücudunda duyuşsal, işlevsel, zihinsel ve ruhsal farklılıkları öne sürülerek; toplumsal veya yönetsel tutum ve tercihler sonucu, yaşamın birçok alanında kısıtlama ve engellerle karşılaşabilmesi, durumunu ifade eder (World Health Organization (WHO), 2014).

Engelli, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan

tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireyi (Özürlüler İdaresi Başkanlığı (ÖZİDA), 2002) ifade etmek için kullanılan bir kavramdır.

Engellilik, doğuştan ya da sonradan olma herhangi bir hastalık veya kaza nedeniyle kişinin bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal işlevlerinde belirli bir oranda sürekli azalma ve kayıplara neden olan, organ yokluğu veya bozukluğu sonucu normal yaşam gereklerine uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada güçlük olarak tanımlanmaktadır (T.C. Başbakanlık Engelliler İdaresi Başkanlığı, 2007).

Engelliler ile ilgili ulusal mevzuatta, “doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu ortopedik, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi” olarak bahsedilmektedir (Mevzuat, 2014).

Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmede (2009, Mad-1) “engelli kavramı, diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri içermektedir ” denilmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü, 1983 yılında kabul ettiği, Engellilerin Mesleki Rehabilitasyon ve İstihdamı hakkında 159 sayılı Sözleşme’nin birinci bölümünde engelliler için “diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişiler” tanımını kullanmıştır (International Labour Organization (ILO), 1983).

Dilimizde engelli bireylerin durumlarını karşılamak üzere sakat, özürlü, topal, geri zekâlı, deli, kalıtsal özürlü, sağır, kör, felçli, yatalak, bunak, bakıma muhtaç, korunmaya muhtaç, yardıma muhtaç gibi sözcükler kullanılmaktadır. Bu türden bir dil kullanmanın nedeni, engellileri “normal” değil, “anormal” olarak algılayıp kodlayan bir zihinsel ve düşünsel alt yapının var olmasıdır (Oran, 2007).

Engelli ve özürlü kavramları 2013 yılında 6462 sayılı “Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Yer Alan Engelli Bireylere Yönelik İbarelerin Değiştirilmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile beraber “özürlü” ibareleri tüm kararnamelerden “engelli” ibaresi ile değiştirilmiştir

(Resmi Gazete, 2013). Ulusal ve uluslararası tüm akademik çalışmalarda, yasal düzenlemelerde kavramın engelli ya da özürlü ifadesi mevcuttur. Ancak hangi tanım çerçevesinde kullanırsa kullanılsın asıl önemli olan nokta, kavramın birey için toplumsal boyutunun olmasıdır. Engellilik denildiğinde sosyal bir olgudan ve engellenmişlikten bahsedilmektedir (Arslan, 2017)

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), bu kavram karmaşasını önlemek, çeşitli disiplinler ve bilim alanlarında sağlık ve tıbbi bakımla ilgili dünya çapında iletişimi sağlayan standart, ortak bir dil oluşturmak amacıyla uluslararası çeşitli sınıflandırmalar geliştirmiştir (WHO, 2014). İlk olarak DSÖ 1980 yılında Yetersizlik, Özürlülük ve Engelliliklerin Uluslararası Sınıflandırılması (International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps-ICIDH) isimli bir sınıflama sistemini geliştirmiştir. ICIDH, özürlülük olgusunu 3 kategoride ele almıştır:

Yetersizlik (Impairment): Vücudun zihinsel, fiziksel veya işlevsel bozukluğudur. Yetersizlik doku, organ, ekstremit, fonksiyonel sistem ya da vücut mekanizmasındaki psikolojik, fizyolojik veya anatomik yapı ve fonksiyonların geçici, sürekli kaybı ya da anormalliğini ifade eder.

Özürlülük (Disability): Yetersizlik sonucu fonksiyonel kapasitede azalma ya da kayıptır. Yetersizlik sonucu günlük aktiviteleri içeren beklenen davranış ve fonksiyonlarda eksiklik ya da aşırılıktır.

Engellilik (Handicap): Bir yetersizlik ya da özürlülük sonucu oluşan, toplum tarafından kişiden beklenen bireysel performans veya durumdan sapmaya neden olan toplumsal bir bozukluk olarak ifade edilir. Engellilik, yetersizlik ve özürlülüğün sosyal ve çevresel sonuçlarıdır (Minaire, 1992).

Engellilerin toplumsallaşma süreçlerinin olağan şekilde ilerlememesi ve ailelerinde belli psiko-sosyal sorunların ortaya çıkması engellilik ile ilgili önemli sorunlardandır (Taşkesen ve diğerleri, 2015). Buradan yola çıkarak engelli ailelerinin belirli noktalarda desteğe ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Engelli ailesi içinde çevresel faktörlerin iç düzeni olumsuz anlamda etkilediği durumlar karşısında ortaya çıkan problemlere daha işlevsel çözümlerle yaklaşabilmek adına yeni problem çözme becerileri edinmeye gerek duyulmaktadır.

2.2.1. Engelli Türleri

Bireyin engelli hale gelmesi; doğum öncesinde, doğum esnasında veya doğum sonrasında oluşan nedenlerden ötürüdür. Doğum sonrası oluşan nedenler arasında kazalar, duygusal ve sosyal faktörler, savaşlar ve doğal afetler bireyin engelli olmasında oldukça etkin rol alırlar. Engelli olma durumunda olan bir kişi dört engelli türünden birisi içerisinde değerlendirilebilir (ÖZİDA, 2002).

Bireylerin sahip oldukları engel türleri şunlardır:

1. Ortopedik Engelli: Kas ve iskelet sisteminde yetersizlik, eksiklik ve fonksiyon kaybı olan kişidir. El, kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında, kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü, kemik hastalığı olanlar, felçliler, Serebral Palsi, spastikler ve spina bifida olanlar bu gruba girmektedir.
2. Görme Engelli: Tek veya iki gözünde tam veya kısmi görme kaybı veya bozukluğu olan kişidir. Görme kaybıyla birlikte göz protezi kullananlar, renk körlüğü, gece körlüğü (tavuk karası) olanlar bu gruba girer.
3. İşitme Engelli: Tek veya iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişidir. İşitme cihazı kullananlar da bu gruba girmektedir.
4. Dil ve Konuşma Engelli: Herhangi bir nedenle konuşamayan veya konuşmanın hızında, akıcılığında, ifadesinde bozukluk olan ve ses bozukluğu olan kişidir. İşittiği halde konuşamayan, gırtlığı alınanlar, konuşmak için alet kullananlar, kekemeler, afazi, dil-dudak-damak-çene yapısında bozukluk olanlar bu gruba girmektedir.
5. Zihinsel Engelli: Çeşitli derecelerde zihinsel yetersizliği olan kişidir. Zekâ geriliği olanlar (Mental Retardasyon), Down Sendromu, Fenilketonüri (zekâ geriliğine yol açmışsa) bu gruba girer.
6. Süreğen Engelli: Kişinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan, sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıklardır. Kan hastalıkları, kalp-damar hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, idrar yolları ve üreme organı hastalıkları, cilt ve deri hastalıkları, kanserler, endokrin ve metabolik hastalıklar, ruhsal davranış bozuklukları, sinir sistemi hastalıkları, HIV gibi (ÖZİDA, 2002).

Engellilik türlerinde ÖZİDA (2002)'nın süreğen engellik başlığı altında değerlendirdiği ruhsal davranış bozuklukları araştırma içerisinde ruhsal-duygusal engel türü olarak ele alınmıştır. Ek olarak araştırmada diğer olarak ele alınan engellilik kategorisinde ise başka türlü adlandırılmayan engel grupları, dil ve konuşma bozuklukları vb. durumlar ifade edilmiştir.

2.2.2. Engellilik Oranları

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) engelliliği (handicap), bir yetersizlik veya özür nedeni ile yaşa, cinsiyete, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması veya yerine getirilememesi olarak tanımlamaktadır (Handicap International, 2006). DSÖ verilerine göre, gelişmiş ülkelerde nüfusun %10'unun, gelişmekte olan ülkelerde ise nüfusun %12'sinin engellilerden oluştuğu bildirilmektedir. Engellilerin %3,5'i konuşma, %1,4'ü ortopedik, %0,6'sı işitme, %0,2'si görme engelliler, %1'ini sürekli hastalığı olanlar, %2'sini eğitilebilir, %0,3'ünü öğretilabilir zihinsel engellilerdir (Özsoy, Özkahraman ve Çallı, 2006).

Ülkemizde ise ÖZİDA tarafından 2002 yılında gerçekleştirilen Türkiye Engelliler Araştırması sonucuna göre nüfusun %12.29'unun engelli olduğu saptanmıştır (ÖZİDA 2002).

Özürlü olan nüfusun toplam nüfus içindeki oranı % 2.29'dur. Ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel özürlülerin oranı %2.58 iken süreğen hastalığı olanların oranı ise % 9.70'dir. Özürlü olma oranları yaş grubu bazında incelendiğinde her iki grupta da ileri yaşlarda artmaktadır. Ancak, bu artı süreğen hastalığı olanlarda diğer özür grubundakilere göre daha fazladır. 0-9 yaş grubunda ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel özürlü olanların oranı % .54 iken 0-9 yaş grubunda süreğen hastalığa sahip olanların oranı % 2.60'tır. Bu oran, ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel özürlü olanlarda 50-59 yaş grubu, süreğen hastalığı olanlarda ise 20-29 yaş grubunda yaklaşık iki katına çıkmaktadır (ÖZİDA, 2002).

2.2.3. Engelli Ailesi ve Yaşadıkları Süreçler

Toplumların refah düzeyleri toplumu oluşturan bireylerin iyi oluşları ile mümkün hale gelebilmektedir. Ancak bireylerin yaşamlarında meydana gelen birtakım değişiklikler onların iyi oluş düzeylerini değiştirebilmektedir. Bu süreçte karşılaşılan yaşamsal güçlüklerle baş edebilmek ve yeni çözüm stratejileri üretebilmek için sosyal desteğin öneminden söz edilebilir. Sağlık, eğitim ve güvenlik gibi konularda birçok uzman görev aldığı kurum ve kuruluşlarda bu amaçla çalışmaktadırlar (Daşbaşı, 2013).

Her ailenin kendi yaşam tarzına göre gereksinimleri olabilmektedir. Aile gereksinimleri tespit edilirken yapılan çalışmalar engelli çocuğa sahip ailelerin de ortak bazı konularda ihtiyaçları olduğu gözlenmiştir (Taşkesen ve diğerleri, 2015). Engelli çocuğa sahip ailelerin gereksinimleri maddi konular, büyük bir zamanı engelli bireyler ve aileler yaşamları boyunca birçok problemle karşılaşmakta ve kimi zaman bu sorunları çözmekte güçlük çekmektedirler. Bu konular genellikle eğitim ve sağlık sorunları olarak kendisini göstermektedir. Fakat bu konulara yönelik yapılabilecek çalışmalar için engelli bireylerin ailelerini daha iyi tanımaya ihtiyaç vardır (Varol, 2006).

Engelli çocuğa sahip ailelerin gereksinimleri maddi konular, büyük bir zamanı engelli bireye adama, eşler arası ilişkiler, diğer çocuklarla ilişkiler ve gelecek amaçlarına ilişkin bilgiler olarak ifade edilebilir (Smith, 2006).

Bireyin yaşamı içerisinde karşılaştığı güçlükler içerisinde de ifade edilebilecek olan maddi konular, aile içi yaşanan iletişim problemleri, ebeveynlerin rolüne uygun hareket edememeleri, aile bireylerinin birbirlerinden beklentileri gibi noktalarda sürecin içerisine bir de beklenmedik bir yaşam tecrübesi olan engellilik dâhil olduğunda tüm bu aşamalarda ortaya çıkan problemler daha da yoğun yaşanabilmektedir. Bu nedenle engelli ailelerinin problem çözümü noktasında daha sistematik ve en doğru sonuca ulaştırabilecek yeni metotlatlara ihtiyacı olduğu söylenebilir. Bu sayede bireyler için zorlu geçen bu evrelerde aile bireylerinin de içinde olduğu bir destek yapısı oluşturulabilir. Çoğunlukla bu aşamaları kendi çözüm yolları ile atlatmaya çalışan engelli ailelerinde onların günlük yaşamları da dâhil olmak üzere tüm hayatlarında bir değişimin söz konusu olduğu ifade edilebilir.

Engellilik yaşantısı, kimi engelli yakınları tarafından dayanılması son derece güç olarak tanımlanabilirken, kimi engelli yakınları tarafından kader, mücadele gerektiren yaşam tarzı gibi de tanımlanabilmektedir. Bu farklı tanımlama ve algılamalardan dolayı engelli yakınları sıklıkla savunma mekanizmaları (bastırma, yansıtma vb.), kişilik özellikleri (dışa, içe dönük), örüntüsü (güçlü, zayıf, vb.) sorun çözme becerileri gibi etmenlere başvururlar (Arıkan, 2001).

Genel olarak engelli bireye sahip ailelerle yapılan araştırma sonuçları, anne babaların engelli çocuk karşısındaki tepkilerinin şok, inkâr, üzüntü, öfke, kızgınlık, utanma, suçluluk, kaygı, beklenmedik krizler, dış dünyanın tutumuyla yüz yüze gelmekten kaçınma, hayal kırıklığı, kendine güven ve saygı duymada azalma şeklinde bazı duyguları ve tepkileri ortaya koyduklarını göstermenin yanı sıra (Akandere, Acar ve Başıuğ, 2009; Varol, 2005; Ross, 1975; Özdoğan, 1997; Darıca, Pişkin ve Gümüşçü, 1994; Kimpton, 1990; Seligman, 1989; Gargiulo, 1985; Naidoo, 1984); engelli bireye sahip olmanın ebeveynlerin anne baba rollerinde, özel yaşamlarında, sosyal çevrelerinde, planlarında, iş yaşamlarında, ailenin yapısında ve işleyişinde, mali konularda büyük değişikliklere neden olduğunu bildirmektedir (Kayahan, 2011; Pelchat, Lefebvre ve Perault, 2003; Damiani, 1999; Bright ve Hayward, 1997; Fredman, Wyngaarden ve Seltzer, 1997; Fisman ve Wolf, 1991).

2.2.4. Engelli Ailesine Yönelik Araştırmalar

Dünya Engellilik Raporunda engellilik düşük gelirli ülkelerde daha yaygın olduğu elde edilmekle kadın ve yaşlılarda engelliliğin daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Düşük gelirli ve daha düşük eğitsel vasıflara sahip olan insanların daha yüksek engellilik riski taşımaktadır (Burcu, 2005).

Engelli bireylerin aile yaşam kalitesi olarak Poston ve diğerleri (2003)'nin araştırmalarında engelli çocuğa sahip ailelerin yaşam kalitesini belirleyen on destekleyici unsur olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar aile üyeleri arasında ve ailenin diğer çevrede bulunanlarla ilişkili açısından aile içi ilişkiler, ortak ihtiyaçlarda bireyleri bir araya getiren, tekrarlanan günlük ilişkiler açısından "gündelik yaşam", yetişkin aile üyelerinin çocuklarının büyümede ve gelişmedeki çok yönlü olarak "ebeveynlik" yer almaktadır.

Demarle ve Le Roux (2001) anne-babaların ve ailenin diğer üyelerinin engelli bireyle doğrudan ilişki içinde olmaları sebebiyle bu yönde yapılan çalışmalar göstermektedir ki engelliye sahip anne-babalarının engelli çocukları olmayan anne-babalara göre daha fazla stres altında oldukları gözlenmiştir (Conoley ve Sheridan, 1996; Demarle ve Le Roux, 2001; Dyson, 1993).

Acar'a (1998) göre; engelli çocuğa sahip ailelerle yapılmış araştırmalardaki ortak bulgular şu yöndedir:

1. Sosyo-ekonomik düzeyin düşük ve ortaya yakın olduğu,
2. Çoğunun çekirdek aile yapısına sahip olduğu,
3. Çocuk sayısının genel olarak 3 olduğu,
4. Akraba evliliği oranının artmakta olduğu,
5. Annelerin çalışmadığı ve ev hanımı olduğu ve eğitim düzeylerinin düşük olduğu, hatta çalışanların da çocuğunun doğumundan sonra işi bıraktığı,
6. Babaların tamamına yakının çalıştığı ve genellikle iş gücüne dayalı işlerde çalıştığı,
7. Babanın eğitim düzeyinin anneye göre daha yüksek olduğudur.

Arıkan (2001) yaptığı araştırmada engelli ailesinin yaşadığı stres durumlarının engelliliğin derecesi, engellinin sağlık durumu, engellinin davranış tarzı, ihtiyaç duyduğu rehabilitasyon hizmeti, aile üyelerinin sorunlarla baş etme tarzı ve aile üyelerinin sorun çözme gücü ile ilintili olduğunu tespit etmiştir.

Barut ve Genez (2000) yaptıkları araştırmada zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin; yaş, meslek, evlilik süresi, öğrenim süresi, aylık gelir ve sahip oldukları çocuğun yaşı değişkenlerine göre problem çözme ve iyimserlikleri arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre;

1. Ebeveynlerin problem çözme beceri düzeyleri yaş grubu yüksek olanlarda daha yüksek bulunmuştur.
2. Meslek ile problem çözme beceri düzeyleri arasında bir fark bulunmamıştır.
3. Evlilik süresi 21 yıldan fazla olanların evlilik süresi 10 yıla kadar olan gruba göre problem çözmede değerlendirici yaklaşım düzeyi daha yüksek olduğu elde edilmiştir.

4. Eğitim durumunda ise üniversite mezunu ebeveynlerin aceleci yaklaşım düzeylerinin ilkokul mezunu olan ailelere göre daha yüksek olduğu elde edilmiştir.
5. Aylık geliri yüksek olanların problem çözme beceri düzeyleri daha aceleci davrandıkları
6. Çocuğun yaşı ile problem çözme beceri düzeyleri arasında ilişki yoktur.

2.3. Evlilik

Evlilik, iki veya daha fazla insan arasında hukuken kabul edilen ve/veya toplumca onaylanan, taraflara çeşitli hak ve yükümlülükler veren ve genellikle cinselliği de içeren bir ilişkidir (Koca, 2013).

Glenn (1991) evliliği, bireyin mutluluğunu sağlayan ve kişiliğinin gelişiminde önemli rol oynayan bir kurum olarak tanımlamıştır. Fowers (1993) ise evliliği, bireyin benliğini başkasının benliği ile birleştirmesine imkân veren, kişiliğinin gelişmesini ve mutlu olmasını sağlayan bir kurum olarak ifade etmektedir (Canbulat, 2014).

Toplumun temel kurumlarından olan aile, evlilik kurumu aracılığıyla kurulmaktadır. Evlenme insan hayatının en önemli adımı olup, evrenselliği kabul edilmiş toplumsal bir kurumdur (Erdentuğ, 1990). Evlilikte mutsuzluğa götüren psikolojik etmenler; "ben" ve "sen" in "bize" dönüştürülememesidir. Evlilikte "Ben" lerin "Biz" e dönüşümünde kadın ve erkeğin aile yapısı ve sistemi içinde bulundukları duruma uygun rolü benimsemeleri, sağlıklı iletişim ve etkileşimde bulunmalarına bağlıdır (Köknel, 1986). Tüm evlilikler bir ömür boyu sürmek ve mutlu olmak amacıyla gerçekleştirilir. Tüm toplumlarda temel değerlerden biri de evlilik olgusunun sağlıklı ve dengeli bir nitelikte sürmesidir. Ancak bazı durumlarda aile ilişkileri ve evlilik hayatına ilişkin beklentiler arasında bir uyum ve sağlıklı bir yapı oluşmayabilir (Arıkan, 1992).

2.3.1. Çift Kavramı

“Çift kavramı değişik değerler sistemi, duygusal, düşünsel ve davranışsal farklılıklar taşıyan, en azından iki değişik sistemin birleşmesi anlamındadır. Çok basit gibi gözükse

de ne zaman yemek yeneceği, neler yeneceği, hangi sabunu kullanacağı, ailelerin ne sıklıkla ziyaret edileceği ve benzeri pek çok Şey açık olmayan ortaklık Őartlarındandır. Evlilik işte bŧylesi karmaŐık kurallarla ortaya çıkmaktadır”(Ŧzbay, 2001).

2.4. Problem Çözme

Problem Çözme, bireyin amaÇ, ihtiyaÇ, değer, inanĐ, beceri, alışkanlık ve tutumları ile ilgilidir. Problem Çözme, bir amaca erişmekte karşılaşılan güçlükleri yenme sürecidir, bu da bilgiyi kullanarak ve buna orijinallik, yaratıcılık ya da hayal gücünü ekleyerek Çözüme ulaşma süreci olarak açıklanabilir. Bireyin problem Çözmeye yönelmesi, cesareti, isteği ve kendine güven duygusu problem Çözmede etkilidir. Ayrıca karşılaşılan problemlerin Çözümünde özgüven duygusuna sahip olma, nesnel bir bakış açısı, yaratıcı düşünebilme, olaylar karşısında fazla kaygılanmama, atılgan olabilme gibi bazı kişilik özelliklerinin katkısı olduğu belirtilmektedir (Saygılı, 2000).

Koberg ve Bagnal (1981) ise, problem Çözme becerisine sahip olan kişilerin yenilikĐi, tercih ve kararlarını açıkĐa belirtme, sorumluluk duygusuna sahip olma, esnek düşünme, cesaret ve maceracılık, farklı fikirleri ortaya koyabilme, kendine güven, geniş ilgi alanı, mantıklı ve nesnel davranma, rahat ve duygusal olma, aktif ve enerjiklik, yaratıcı, üretici olma, eleŐtirel bir bakış açısı gibi kişilik özelliklerine sahip olduklarını ifade etmektedir (Đam ve Tümkaya, 2006). İŞte bu kişilik özelliklerini beslemede sabır tutumu aktif bir rol üstlenmektedir.

2.5. Sorun

Sorun kavramının tanımına bakacak olursak resmi olarak TürkĐe ‘de sorun, "AraŐtırılıp ŧđrenilmesi, düşünölüp Őözümelenmesi, bir sonuca bağlanması gereken durum, mesele, problem" olarak tanımlanmaktadır (Gündüz, 2015). Problem ile sorun ifadeleri aynı anlamı karŐıladıđı görölmektedir. Bu türden ortak kullanıma literatür içinde de rastlanılmaktadır.

D'Zurilla ve Sanna (2004) sorunu, uygun işlevsellik için bir tepki gerektiren fakat bir ya da birden fazla engelin olmasından dolayı kişinin karşılaştığı duruma uygun o an için etkili bir tepki veremediği herhangi bir günlük yaşam durumu veya iş olarak tanımlamaktadırlar.

“Sorun” terimi, kişinin çeşitli engeller nedeniyle başa çıkma yollarını kullanamadığı, kişiyi rahatsız eden özel yaşam durumları olarak tanımlanabilir. Sorun, çevreden veya kişinin kendisinden de kaynaklanabilmektedir. Aynı olaya farklı kişilerin farklı tepkileri vermesi algılamadaki farklılıklardan da kaynaklanabilmektedir. Buna göre sorun ne tek başına çevrenin ne de kişinin özelliği olarak görülebilir. Kişi- çevre ilişkisinin özel bir tipi olan, istenilenle elde edilen arasındaki dengesizlik ve çatışma olarak da tanımlanabilir. “Çözüm” ise, sorunlu bir durum karşısında etkili olabilecek bir başa çıkma tepkisi ya da başa çıkma tepkileri paterni olarak adlandırılabilir. Etkili çözüm hedefe sadece ulaştıran çözüm değil aynı zamanda olumsuz sonuçları en aza indirgeyen, pozitif sonuçları çoğaltan çözümdür (Yıldız, 2006).

Sorun, temelde bireyin bir hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığı bir çatışma durumudur. Bu engellenme, hedefe ulaşmayı güçleştirir. Böyle bir durumda sorun, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır (Başar, 2000).

2.5.1. Sorun Çözme

Sorun çözme, mevcut durumla erişilmek istenen amaç arasındaki boşluğun algılandığı ve yol açtığı gerginliği ortadan kaldırmaya yönelik çabaları içeren bilişsel ve davranışsal bir süreçtir (Koca, 2013). Eşler arasında yaşanan sorunları ortadan kaldırmak için gösterilen bu çabalar, evlilikte sorun çözme becerisini içermektedir. Ailede problem çözme becerisi birçok açıdan önemlidir. Eşler arasındaki etkin iletişimi besler ve çiftin ilişkisinin devamlılığını pozitif yönde etkileyen önemli bir etmendir (Turan, 2015).

2.5.2. Kişilerarası Sorun

Kişilerarası sorun ise; Jacobson ve Margolin (1979) tarafından engelin bir ilişkideki iki ya da daha fazla insanın davranışsal gereklilikleri veya beklentilerindeki çatışma olduğu gerçek yaşam sorunun özel bir türü olarak tanımlanmıştır (Gündüz, 2015).

2.5.3. Kişilerarası İlişkilerde Sorun Çözme

Kişilerarası ilişkilerde sorun çözme literatürde “çatışma çözme” olarak da ele alınmıştır. Kişilerarası çatışmalar, farklı biliş, algı, duygu, bilinçdışı ihtiyaçlar, iletişim becerileri gibi kişisel faktörlerden, kültürel faktörlerden, rol farklılıklarından, sosyal ve fiziksel çevrelerden veya iletişim sürecinde verilen mesajın niteliğinden kaynaklanabilir (Küçük Helvacı, 2012).

2.5.4. Eşler Arasında Yaşanan Sorunlar

Son yıllarda ülkemizde evlilik ve eşler arası sorunları belirlemeye ve buna yönelik çözüm yolları üretmeye yönelik yapılan kapsamlı çalışmalardan biri Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM) tarafından gerçekleştirilmiştir. ASAGEM, Aile Yapısı Araştırması’nda eşler arasında sorun yaşanan konuları araştırmıştır: Buna göre erkeklerin araştırmadaki konular açısından eşleri ile genellikle sorun yaşamadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Erkekler, kısmen sorun yaşanan alanlar olarak; ev ile ilgili sorumluluklar (%33,4), çocuklar ile ilgili sorumluluklar (%29,1), harcamalar konusu (%56,9), gelirin yeterli olmaması (%25,2) ve ailece birlikte vakit geçirememek (%16,8) gibi konuları öncelikle ifade etmektedir. Kadınlar, kısmen sorun yaşanan alanlar olarak; ev ile ilgili sorumluluklar (%37,2), çocuklar ile ilgili sorumluluklar (%32,5), harcamalar konusu (%29,3), gelirin yeterli olmaması (%27,1) ailece birlikte vakit geçirememek (%18) ve erkeğin sigara alışkanlığı (%11,8) gibi konuları öncelikle ifade etmektedir (Akça Koca, 2013). Aynı araştırmada eşlerin sorun yaşadıklarında verdiği tepkiler de araştırılmıştır: Buna göre, eşiyle yaşadığı anlaşmazlık durumunda kadınların %21,7’si genellikle gösterdikleri tepkiyi ‘sessiz kalırım/içime

atarım' olarak ifade etmektedir. Bu tepkiyi 'bazen' gösteren kadınlarla beraber bu oranın %60'ın üzerine çıktığı görülmektedir. Kadınlarda öne çıkan diğer bir tepki ise %7,4 ile küsmektir. Kadınların eşlerine 'bazen' verdikleri tepkiler de göz önünde bulundurulduğunda; eşiyle anlaşmazlık yaşayan kadınların %61,8'inin içine attığı, %53,6'sının eşine sesini yükselttiği, %45,5'inin küstüğü, %25,4'ünün azarladığı, %22'sinin odayı terk ettiği görülmektedir. Kadınların %1'i ise fiziksel şiddet kullandığını belirtmiştir (Koca, 2013).

Weiten ise, evliliklerde sıkıntıya neden olan problemleri aşağıdaki şekilde özetlemiştir (Güven, 2005):

1. Evliliğe ilişkin gerçekçi olmayan mutluluk beklentilerine sahip olmak,
2. Eşlerin rol beklentilerine ilişkin birbirinden farklı görüşlere sahip olmaları,
3. Ekonomik sıkıntılar,
4. Eşler arasında, yetersiz olduğu düşünülen iletişim,
5. Eşlerin yakın akrabalarına maddi ya da manevi açıdan bağımlı olması,
6. Eşlerin birbirlerinden kopuk olması ya da ruhsal sorunlar nedeniyle ortaya çıkan cinsel sorunlar,
7. Çocuk sahibi olduktan sonra ortaya çıkan sorunlar,
8. Eşlerin ilgi alanlarının birbirinden farklı olması nedeniyle birbirlerinden uzak kalmaları,
9. Kıskançlık, sadakatsizlik, aşkın bitmesi, bir eşin üstünlük taslaması gibi genel nedenler dolayısıyla evlilikte sorunlar yaşanmaktadır.

Canel'e göre (2011) evlilikte sıklıkla yaşanan ve çatışmaya neden olan sorunlar şunlardır:

1. Eşlerin çatışma ve sorun çözme becerilerinde eksiklikler,
2. Evliliğe yönelik gerçekçi olmayan beklentiler,
3. Ailedeki rol dağılımı konusunda eşlerin birbirlerinden farklı beklentilere sahip olmaları (kimin yemekleri yapacağı, kimin ev dışında çalışacağı, kararları kimin alacağı vb.),
4. Cinsiyet farklılıkları (kadınlar ve erkekleri ilgi, davranış, alışkanlık vb. genel farklılıkları),

5. Ekonomik sorunlar (mevcut paranın nereye harcanacağı, ne kadar para harcanacağı, ne kadarının biriktirileceği vb.),
6. Eşlerin aralarındaki iletişimin yetersiz veya hatalı olması,
7. Akrabalara ilişkin sorunlar,
8. Cinsel sorunlar (cinsellik hakkındaki beklentileri ifade edememek, zorlayıcı tavırlar vb.),
9. Çocukların büyütülmesi ve disiplini ile ilgili fikir ayrılıkları (çocuğun gideceği okul konusunda görüş farklılıkları, eşlerden birinin diğerinin çocuğu şımarttığını düşünmesi vb.),
10. Din, mezhep, kültür, değer, politik görüş farklılıklarından kaynaklanan sorunlar,
11. Eşlerin birbirlerine yeterince zaman ayıramamaları,
12. Eşlerden birinde alkol, uyuşturucu, kumar vb. bir bağımlılık bulunması,
13. Eşlerden birinin psikolojik sorunlarının olması,
14. Özel konular (çiftin çocuk sahibi olamaması, çocuk sayısı hakkında anlaşamamak, eşlerden birinin işkolik olması, aldatma, vb.)

Bireyler bazen sorunlarla baş etmede sağlıklı yollara başvurabilmektedirler. Sorunları çözmede başkalarının yönlendirmelerine ihtiyaç duymak, düşünmeksizin tepkide bulunmak ya da çözümü zamana bırakmak gibi davranışlar sıklıkla yapılan yanlışların başında gelmektedir. Yapılan bu yanlışlar ortaya başka sorunların çıkmasına neden olmaktadır. Oysa sorun çözme başlı başına önem verilmesi gereken teknik bir süreçtir (Yıldız, 2006).

Söz konusu problemlerin kaynağına bakıldığında çiftlerin ya iletişimlerinin yetersiz olduğu ya da etkili problem çözme kapasitelerinin eksik olduğu görülür. Etkili problem çözme kapasitesi problemlerin net bir şekilde tanımlanıp ortaya konması, bu problem için alternatif çözüm yollarının tartışılması ve her iki taraf için uygun olan çözüm yolunun uygulamaya geçirilmesidir (Akgün, 2010).

2.5.5. Sorun Çözme Modelleri

Sosyal sorun çözme modeline göre üç tür sorun çözme tarzının olduğu öne sürülmektedir. Bunlar; akılcı (rasyonel) sorun çözme tarzı, kaçınan sorun çözme tarzı ve

dürtüsel-dikkatsiz sorun çözme tarzıdır. Akılcı sorun çözme tarzı yapıcı bir sorun çözme tarzıdır ve etkili sorun çözme becerilerinin akılcı, planlı ve sistematik bir şekilde uygulanması olarak tanımlanmaktadır. Modele göre akılcı sorun çözme tarzı dört temel sorun çözme becerisini gerektirmektedir. Bunlar; sorunu tanımlama ve formüle etme, olası çözüm seçeneklerini üretme, karar verme ve karar kılınan çözüm seçeneğini uygulama ve değerlendirmedir. Sorunu tanımlama ve formüle etme sürecinde kişi; sorunla ilişkili mümkün olduğunca somut bilgiler toplayarak, gereksinimleri ve olası engelleri belirleyerek ve gerçekçi sorun çözme hedefleri oluşturarak sorunu anlamaya ve açıklamaya çalışır. Olası çözüm seçenekleri üretme sürecinde kişi sorun çözme hedeflerine odaklanır ve en etkili seçeneği bulma oranını arttırmak için mümkün olduğunca çok çözüm seçeneği belirlemeye çalışır. Karar verme sürecinde her çözüm seçeneği için sistematik bir fayda-zarar analizi yapılmaktadır. Farklı çözüm seçeneklerinin olumlu ve olumsuz sonuçları belirlenir, seçenekler kıyaslanır ve en iyi ya da en etkili görülen çözüm seçeneği seçilir. Son olarak seçilen çözüm seçeneğinin uygulanması ve değerlendirilmesi aşamasında ise, kişi çözüm seçeneğini gerçek yaşam sorun durumunda uygulama girişiminden sonra sonucu (çözümün etkililiğini) dikkatli bir şekilde izler ve değerlendirir. Eğer çözüm etkili değilse, kişi bu süreci gerekli görülen yerden yeniden başlatır (D'Zurilla ve Sanna, 2004). Modelin içerisinde yer alan dürtüsel-dikkatsiz sorun çözme tarzı işlevsel olmayan bir tarz olarak görülmekte ve sorun çözümünde dürtüsel, acele ve dikkatsiz girişimlerle karakterize, genellenmiş tepki örüntüsünü içermektedir. Bu sorun çözme tarzına sahip kişi sadece birkaç çözüm seçeneği düşünür ve genellikle dürtüsel bir şekilde aklına ilk gelen seçeneğe yönelir. Ayrıca kişi olası seçenekleri ve sonuçlarını hızlı, dikkatsiz ve sistemsiz bir şekilde gözden geçirir ve uygulanan çözümün getirilerini de dikkatsiz ve yetersiz bir şekilde gözlemler. Diğer bir sorun çözme tarzı ise kaçınan sorun çözme tarzıdır ve bu da işlevsel olmayan bir tarz olarak görülmektedir. Bu tarza sahip kimseler çözüm üretme sürecinde erteleme, pasiflik ve diğerlerine aşırı bağımlılık şeklinde davranışlar sergilerler. Kişi genellikle sorunla yüzleşmek veya mücadele etmek yerine kaçınır, sorunların kendiliğinden çözülmesini bekler ve sorunlarının çözümü için sorumluluğu başkalarına yükleme girişiminde bulunur (Gündüz, 2015).

2.6. Etkili İletişim ve Evlilikte Etkili Problem Çözme Becerisi

Aile her bir bireyin birbirini etkilediği, evlilik ilişkisini, ebeveyn-çocuk ilişkisini ve kardeşler arası ilişkiyi içeren sosyal sistem olarak düşünülebilir. Bu açıdan bakıldığında aile içinde üyelerin birbirlerine yönelik duygu, düşünce ve davranışları sosyal destek sistemi olarak önem kazanmaktadır. Ailedeki iletişim ve etkileşim kalıpları söz konusu olduğunda bu paternler için uygun zemin hazırlayan aile üyelerinin birbirlerine dönük tutumları da dikkati çeken bir diğer unsur olarak düşünülmelidir (Yıldız, 2006).

Etkili iletişim, bir mesajı karşı tarafa doğru biçimde aktarma ve karşı tarafın da mesajı doğru olarak algılamasıdır. Eşler arası problemlerin nedenlerine bakıldığında pek çoğunun iletişimin sağlıklı olmamasından kaynaklandığı görülür. Bir eşin söylediğini diğer eş farklı algılar. Bu durumda çözecekleri sorunları çözemedikleri gibi üstüne yeni sorunlar çıkar. Eşler arasında etkili iletişimin olmamasının sebebi her bireyin kendi düşüncesini savunması ve bunu karşı tarafa kabul ettirmeye çalışmasıdır. Bir başka iletişimi olumsuz etkileyen faktör bireyin ya saldırgan ya da pasif olmasıdır. Yani ya düşüncelerini bağırarak aşırı bir tepkiyle anlatır ya da pasif olmasından dolayı düşüncelerini net olarak ifade edemez. Bu durumda da karşıdaki birey onun düşüncelerini açık bir şekilde anlayamaz (Akgün ve Uluocak, 2010).

Etkin problem çözücüler değişik sosyal şartlara karşı esnek, uyumlu, stresle iyi mücadele eden, kişisel amaçlarına ulaşmak ve ihtiyaçlarını gidermek için uygun metotları geliştirebilen kişilerdir. Tersine etkin problem çözücü olmayanlar, sorunlarla uğraşırken yeterli tepkileri gösteremez ve çevreleriyle yeterince uğraşamazlar (Canbulat ve Çankaya, 2014).

“Evlilikte problem çözme becerisi, evliliği geliştiren en önemli becerilerden biridir. Hemen hemen bütün evliliklerde çözümlenmesi gereken bir takım güçlükler vardır. Yapılan araştırmalara göre, belli bir olgunluğa erişmiş bireyler, aile içinde ki problemleri çözebilmekte ve evlilik yaşantıları ilerledikçe bu konuda daha fazla beceriklilik kazanabilmektedirler. Evlilik yaşantılarında ki problemlerini çözümlemekten kaçınan çiftler ise daha fazla sorunlar yaşamaktadır. Etkin bir biçimde problem çözmek, ailenin işlevselliğini devam ettiren bir yetenektir “(Varol, 2015).

Etkili problem çözme becerilerine sahip bireyler, sosyal anlamda daha güvenli, daha az stres yaşayan ve sosyal beceri sahibi kişilerdir. Bu durum, onların evlilik ilişkilerine de yansımaktadır (Canbulat ve Çankaya, 2014).

2.6.1. Evliliklerde Etkili Problem Çözme Aşamaları

Yıldız’a göre (2012) aile içinde etkili problem çözmenin aşamaları ve evli bireylerin sorunların üstesinden başarılı bir biçimde gelebilmesi için izlenecek yollar şunlardır:

Aile içinde etkili problem çözmenin aşamaları:

1. Problemi belirlemek,
2. Problemle ilgili uygun kişiyle iletişim kurmak,
3. Alternatif çözüm oluşturabilmek için uygun yapıyı oluşturmak,
4. Alternatiflerden birinde karar kılmak,
5. Seçilen alternatifle harekete geçmek,
6. Başarıya ulaşıldığında sonucu izlemek,
7. Problem çözme sürecinin etkililiğini değerlendirmek (Koca, 2013).

Ailenin en önemli işlevlerinden biri de günlük hayatta ortaya çıkan sorunların çözülmesidir. Problem çözme, ailenin sağlıklı bir aile olup olmadığını gösteren işlevlerden biridir. Sorun olan konu ile ilgili etkili bir çözüm getirilebilmesi ailenin amaçlarındandır. Aile içinde sorunların etkili bir şekilde çözülebilmesi üç basamakta gerçekleşir:

1. Bir birey olarak her aile üyesinin problem çözme işlevindeki güçlü ve zayıf yönlerini bulmak.
2. Bir grup olarak ailenin problem çözme işlevlerindeki güçlü ve zayıf yönlerini bulmak.
3. Aile içerisinde önemli olan “ problem davranışları” ortaya koymak (Varol, 2015).

2.7. Aile ve Çift Açısından Problem Çözmenin Önemi

Sorunlar geleneksel açıdan bakıldığında olumsuz durumlar olarak algılanabilir ancak etkileşimsel açıdan konuya yaklaşıldığında ise gelişmeye ve değişmeye fırsat veren olumlu durumlara işaret edebilirler. Bir kişinin sorunu bir başka kişi için sorun olmayabilir. Bu noktada sorun olarak görünen durumu değerlendirmede bireysel farklılıklar gündeme gelebilir. Bu farklılıkların temelinde bilişsel mekanizmalar, algısal farklılıklar ve atıflar önem kazanmaktadır. Özellikle aile üyelerinin birbirlerine karşı yaklaşımları aile içi iletişim ve etkileşim kalıplarında kendisini göstermektedir. Ayrıca iletişim, gereken ilgiyi gösterme, roller, duygusal tepki verebilme, sorun çözme, davranış kontrolü gibi aile fonksiyonlarının sağlıklı ya da sağlıklı olarak yapılanmasına da etki edebilmektedir (Yıldız, 2006).

Aile çocuğun yetişkin yaşamına ön hazırlığın yapıldığı yer olarak düşünüldüğünde, bu ortamdaki ilişkiler ağının, deneyimlerin, değer ve beklentilerin ne derece önemli olduğu görülecektir. Çocuğun ilk karşılaştığı sosyal sistem olan aile, yaşam döngüsü içinde beklenen ve beklenmeyen birçok stres içeren ve çözüm bekleyen sorunlarla yüz yüze kalabilmektedir. Bu sorunlarla etkin şekilde başa çıkmak ebeveyni birey olarak güçlendirip bireysel farkındalığını arttırdığı gibi çocuğun özgüvenli, uyumlu ve sağlıklı bir kişi olarak yetişmesine imkân verecek aile içi iklimini sağlamada ve çocuk yetiştirme tutumlarını oluşturmada önemlidir. Özellikle yetişkin rollerini sergileyen kişi olarak çocuğuna model olduğu düşünüldüğünde ebeveynin, çocuk yetiştirme tutumlarının, alışkanlıklarının, düşünme stillerinin, karar verme, sorun çözme, karşılaştığı güçlüklerin üstesinden gelmede kullandığı stratejilerin önem taşıdığı görülmektedir (Yıldız, 2006).

Canel (2007) tarafından yapılan araştırmada ailede problem çözme becerilerinin geliştirilmesi yoluyla evlilikten elde edilen psikolojik doyumun artırılmasına yönelik olarak kurgulanmış grup çalışmasının, çiftlerin evlilik doyumlarının artırılmasında etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma sonunda grup çalışmasının, evli bireylerin evlilik doyumlarını, evlilik uyumlarını, evlilik ilişkilerinden duydukları mutluluğu, eşlerine duydukları yakınlığı arttırmakta, eşle yaşanan çatışmalarını ve eşlerine karşı öfkelerini azaltmakta etkili olduğu belirlenmiş, stresle başa çıkma tarzları açısından kendilerine güvenlerini arttırmakta da etkili olduğu saptanmıştır.

Bilici (2009) tarafından yapılan araştırmada, çocuk sahibi olan ve olmayan aile bireylerinin evlilik doyumu ve problem çözme becerileri karşılaştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre, çocuk sahibi olan aile bireylerinin evlilik doyumu, çocuk sahibi olmayan aile bireylerinden düşüktür. Çocuk sahibi olan aile bireylerinin problem çözme becerileri ile çocuk sahibi olmayan aile bireylerinin problem çözme becerileri arasında anlamlı bir fark yoktur. Evlilik doyumu ve problem çözme becerileri çocuk sayısına bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Evlilik doyumu ve problem çözme becerileri eğitim durumuna ve evlilik yıllarına bağlı olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

Akgün ve Uluocak (2010) tarafından yapılan araştırma, eşler arasındaki iletişimsizlik ve problemlerden kaynaklanan sorunlara çözüm bulmaya çalışarak kişilerin evliliklerinden aldıkları doyumu artırmak amacıyla yapılan bir grup çalışmasını içermektedir. Yapılan analiz sonucunda her iki ölçekten alınan puanların ön test ve son testleri arasında, son test lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Akça Koca, 2013).

Keicolt Glaser, Bane, Glaser ve Malarkey'in (2003) evli bireylerin problem çözme becerileri üzerine yaptıkları araştırmada, 90 yeni evli çiftle çalışılmıştır. On yıl sonra, boşanmamış olan çiftlerden doyum düzeyi düşük olanların problem çözümü sırasında daha fazla negatif davranış sergiledikleri, negatif problem çözme becerilerinin ise evlilikteki doyumsuzluğu yordamada etkili olduğu bulunmuştur.

Batık ve Kalkan'ın (2017) araştırmasına göre, evli bireylerin yüksek evlilik doyumuna sahip olmaları onların evliliklerinde karşılaştıkları problemleri çözmede algılarının da olumlu yönde etkilendiği bulunmuştur.

Araştırmalar ışığında hareket edilecek olunursa aile ve çift açısından problem çözmek yaşadığı deneyim sayesinde hem bireyin gelişimine katkı sağlamakta hem de ilişkili olduğu aile ve çift yaşamı içerisinde elde etmek istediği doyumu yakalamaya yardımcı olmaktadır. Bireyin evlilik içinde yaşamış olduğu bu doyum aynı zamanda onun genel yaşam memnuniyetini de olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle söz konusu problemlerin çözümüne yönelik yapılan çalışmalar önem taşımaktadır.

2.8. Sabır Kavramı

Türk dilinde kelime karşılığı acı, yoksulluk, haksızlık gibi üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi ve dayanç olan sabır, ayrıca olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme olarak tanımlanmaktadır. Sabır kelimesinin Türkçeye Arapçadan geçmiş olup, “saber” kökünden gelmektedir. “Sabır” Arapçada gerekli durumlarda nefsi hapsedmek, kendini tutmak, iradesine hâkim olmak demektir. Ayrıca “intizar etme, bekleme ve gözleme” eylemleri “sabr” sözcüğüyle ifade edilmektedir. İngilizcede sabır kavramı için “patience” kelimesi kullanılmaktadır. Kelimenin sözlükteki karşılığı, dayanma gücü, hoşla gitmeyen veya çaba gerektiren bazı şeylere dayanma kapasitesidir. Sadece acı çekme veya bir tahrik karşısında değil aynı zamanda haksız yere veya haddinden fazla gecikmiş görünen bir sonucu beklerken veya önemli ihtiyaçları karşılayan bir işi yerine getirirken sükûneti muhafaza etmek ve soğukkanlı olmak “patience” kelimesi ile anlatılmaktadır. Başka bir sözlükte ise “patience” tahammül, sebat, dayanma, dişini sıkma anlamlarına gelmektedir (Doğan ve Gülmez, 2014).

Sabır en temel anlamda bireyin, koşullar ve zaman dilimlerinin geniş yelpazesinde ortaya çıkan hayal kırıklığı, sıkıntı veya acı çekme durumları karşısında sakince bekleme eğilimi olarak da tanımlanmaktadır (Schnitker, 2012).

Sabır bireyin özelliği olduğunda karakterinin bir parçası olarak önemli bir karakter gücü durumunda iken tersi olduğunda sabırsız ya da aceleci bir kişilikten söz edilmektedir. Sabır bireyin karşılaştığı durumu sakin bir şekilde değerlendirip sağlıklı bir karar vermesine katkı sağlamakta, zorluklara göğüs germesini sağlayan özel gücü sayesinde sorunlarla başa çıkmasını kolaylaştırmaktadır (Gülmez, 2016).

Sabır, insanın kendi duygu ve eğilimlerini kontrol etmesine ve nefsinin olumsuzluklarını tanıyarak kendini tanımasına neden olan güçlü bir duygu ve davranış tarzıdır (Sayın, 2012). Sabredenler zorluk veya bir engelle karşılaştıklarında vazgeçmezler. Problemleri ve zorlukları çözebilecek bir yol buluncaya kadar uğraşırlar ve çözüm için beklerler (Semerci, 2000).

“Sabırın, zorluklara dayanma gücü, başa gelen üzücü ve zor durumlara katlanma, karşılaşılan her türlü sıkıntıyı bilinçli bir şekilde karşılama, telaş etmeden sıkıntılara

göğüs germe olduğu dile getirilmiş ve tüm tariflerde bazı ortak noktalara temas edilmiştir”(Temizkan, 2012).

Sabır, her türlü zorluk, tehdit ve kayıp karşısında gönüllü bir şekilde dayanma, direnme, göğüs germe ve sonucu bekleme eğilimi olmakla birlikte duygusal, bilişsel, davranışsal boyutlarıyla yaşanan çözümleyici psikolojik bir süreç olarak tanımlanabilir. Bireyin hayatı anlamlandırmasından başlayarak ömrünün sonuna kadar sürecek yaşamsal mücadelesinde ona güç veren, denge ve uyum arayışında destek sağlayan sabır, onu başarıya götüren ve ardından mutluluk hedefine ulaşmasına aracılık eden psikolojik bir olgudur (Doğan ve Gülmez, 2014).

2.8.1. Sabır Kavramının Niteliği

Tutum, en geniş anlamda bir bireyin belirli bir objeye veya bir kimseye karşı zihinsel açıdan hazır oluş durumu veya belirli bir biçimdeki vaziyet alışıdır (Allport, 1935). Diğer bir deyimle, bireylerin belirli objelere karşı, geçirdiği çeşitli deneyimler sonucu düzenli bir tavır alışları, davranış biçimleridir. Tutum kavramında da belirtildiği gibi, tutumun davranışa yol açtığını ve davranışın gözlemi sonucu tutumun var olduğu söylenebilir.

Sabır duygusu, sabır tutumunun duygusal ögesini oluşturmaktadır. Sabır bir davranış olarak gözlemlenebilen, güçlü tutum olarak da hayata karşı sabırlı olma konusunda kararlı olan birey tarafından seçilmiş bir davranış biçimidir. Buna göre sabırlı birey her türlü zorluk karşısında direnme, dayanma, mücadele etme azmine sahip, sebatkâr biri iken sabır özelliğine sahip olmayan birey muhtemelen tamamen sabırdan yoksun olan değil, sabır tutumu zayıf olandır. Sabır bir kişilik özelliği niteliği taşıdığından bireyin olayları anlamlandırması ve değerlendirmesi aşamasından başlayıp, çözümleme aşamasına kadar problem çözme veya başa çıkmanın her evresinde etkili olabilen, gerekli davranışa zemin hazırlayan bir eğilim olarak değerlendirilebilir (Doğan ve Gülmez, 2014).

Sabır kavramı psikolojik perspektiften değerlendirildiğinde, duygu unsuru kuvvetli ancak bilişsel unsuru ağır basan bir tutum olduğu söylenebilir. Tutumlar belirli bir takım kişi, nesne ve olaylara karşı sürekli olarak benzer biçimde davranmamıza neden olan, kendileri gözlemlenemeyen fakat gözlemlenebilen bazı davranışlara yol açtığı varsayılan öğrenilmiş bazı eğilimlerdir (Doğan ve Gülmez, 2014).

Sabır, bireyin yaşamı içinde uzun vadeli planlamaları yapabilmesine yardımcı olmaktadır. Kişiyi zihinsel bir refaha ulaştıran sabır, bir erdem gibi ifade edilse de psikolojide ele alınmamış bir kavram olma niteliği taşımaktadır (Aahababaei, 2015).

Sabrın bir zamanlar karakter gücüne işaret edilse de bugünkü algı onun bir zayıflık olduğu yönündedir. Hâlbuki uzun süreli koşullarla başa çıkmada bir strateji olarak değerlendirildiğinde sabrın ne denli güçlü bir mahiyete sahip olduğu aşikârdır (Debra ve Leslie, 2014).

2.8.2. Sabır ve Tahammül Arasındaki Fark

Sabır ve tahammül, hem anlamsal hem de psikolojik işleyiş bakımından önemli farklılıklar içermektedir. Tahammülde sabır duygusu yoğun bir şekilde hissedilmekle birlikte bilişsel süreç daha pasiftir. Sabırda ise bunun aksine problem çözmeye yönelik bilişsel süreç daha aktiftir. Tahammül, tutum haline gelmemiş durumsal sabra benzerken gerçek sabır tutumu çözümleyici, iradeli, seçilmiş bir davranış biçimidir. Sabırda zorluklar karşısında bilinçli bir tercihle gönüllü bir dayanma varken, tahammülde zorluklara zorunlu bir katlanma söz konusudur. Sabırda aktif bir direniş mevcutken tahammülde zoraki kabulleniş vardır. Sabır zorluğa göğüs germe, acıyı afeti yumuşaklık ve sükûnetle karşılama ve çözüm için arayışa geçmedir. Sabır yaşanan sorunu önce kabullenip, sonra çözümü yönünde caba sarf etmek, uygulanan sorun çözmeye yönelik faaliyetlerin sonucunu beklemektir. Tahammülde ise duyguların bastırılması, uysal ve edilgen olmak vardır. Öfkenin bu şekilde biriktirilmesi duygusal bir patlamaya ya da uzaklaşmaya sebep olabilmektedir. Bu durumun hayata olumsuz yansımalarının olması ve bireyi depresif ruh haline götürmesi de kaçınılmazdır (Doğan ve Gülmez, 2014).

Görüldüğü üzere alışageldiğimiz “sabretme” ile kastedilenin toplumda kullanılan aksine daha çözümsel öneriler sunduğu açıktır.

2.8.3. Engelli Ailelerinde Sabır

Hayatın güçlüklerinin bir kısmı sabır açısından daha uzun süren zorlukları kapsamaktadır. Uzun süreli sabır, uzun vadeli amaçlar ve güçlükler sırasında ortaya çıkan sabır tutumudur. Sabır tutumu olmadan bireylerin zorluklar, acılar ve sıkıntılarla etkin bir biçimde mücadele edip başa çıkmaları oldukça zor görünmektedir. Örneğin kronik hastalıklar, engellilik veya engelli ailesi olmak, maddi ya da manevi büyük kayıplar yaşamak vb. durumlar gerçek bir yaşam mücadelesini gerekli kılmaktadır. Böyle durumlarda başa çıkmak zorunda kalan bireylerin sabır özelliğine sahip olmaları, başa çıkma enstrümanı olarak aktif bir sabır davranışını tercih etmeleri, hem karşılaşılan problemi kabullenip metin olmaları açısından hem de elden gelen her şeyi yapıp probleme proaktif bir yaklaşımla çözüm bulmaları açısından önemlidir (Doğan, 2016a).

Engelli çocuğa sahip ailelerde yapılan araştırmalar, genellikle çocuğun engelliliğinin sonuçlarından, annenin babaya göre daha çok etkilendiğini ortaya koymaktadır (İçmeli, Canan ve Özçetin, 2008). Diğer taraftan ailelerin süregelen streslerinin yanı sıra çocuğun sağlık durumu ile ilgili periyodik krizleri de olabilmektedir. Bazı aileler sorunlarıyla başa çıkabilirken bazıları sorunlarına yenik düşebilmekte, pek çok aile başa çıkma sürecinde yardıma ihtiyaç duymaktadır (Okanlı, Ekinci, Gözüağca ve Sezgin, 2004).

Engelli ve engelli olmayan ailelerin karşılaştırmalı araştırmasında her ne kadar iki grubun sabır puanları arasında anlamlı farklılık olmasa da engelli çocuğu olan ebeveynlerin sabır puanlarının sağlıklı çocuk sahibi ebeveynlerin puanlarından yüksek olduğu belirlenmiştir (Doğan, 2016b).

2.9. Problem Çözmede Sabır Tutumunun Etkisi

Sabır ilişkilerine uygulayan kişiler, dürtüsel davranmak ve kendi arzularını artırmak yerine kasıtlı olarak başkalarının öncelikleri göz önünde bulundurarak sağlıklı kararlar verebilirler (Sekerka ve Zolin, 2007).

Sabırla cevap vermeyi öğrenen insanlar, koşullarının hoşnutsuzluğunu dile getiren kişilere göre daha az zorlanma yaşayabilirler (Nolen-Hoeksema ve diğerleri, 2008).

Bu olumlu ve işlevsel olan bakış açısı söz konusu durumlarda sorun çözmede bireye daha fazla katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Problem çözme ve sabır gösterme davranışı literatürde çeşitli açılardan ele alınmış ancak birbirleriyle ilişkili olup olmadığı yönünde değerlendirmeye alınmamışlardır. Bu nedenle bu çalışma bu noktada başlangıç niteliğinde sayılabilmektedir.

2.10. Demografik Özellikler Açısından Sabır ve Problem Çözme

Eşlerin evlilikte algılanan problem çözme becerilerini, evlilik doyumunun, ekonomik durumun ve evlilik süresinin etkilediği yapılan araştırmalarda sonuç olarak elde edilmiştir (Batık ve Kalkan, 2017).

Farklı yaş gruplarında yapılan araştırmaların sonuçlarına göre bireylerin uyum düzeyi, kişilik özellikleri, sosyo-demografik özellikleri ve bazı bilişsel değişkenler ile problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuna varılmıştır (Çam, 2006).

Gottman (1995)'ın yaşı daha büyük çiftlerin problemlerini çözmede daha genç olan bireylere kıyasen daha başarılı olduklarını öne sürmüştür. Çünkü bu koşullarda bireylerin daha duyarlı ve daha çözüme yönelik bir tutum içinde olduklarını gözlemlemiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, veri toplama araçları, verilerin çözümü ve yorumlanması yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modelinde desenlenmiştir. İlişkisel tarama, iki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2002).

Bu araştırmada da engelliye sahip ailelerdeki evli bireylerin problem çözmeleri ile sabır gösterme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İBB Engelliler Müdürlüğüne kayıtlı ve Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerden %40 ve üzeri kayıtlı engelli bireylerin çeşitli hizmet kalemlerinden yararlanmak üzere başvuruda bulunan engelli ailelerindeki evli bireyler oluşturmaktadır. Buna göre, 2018 yılı Mart ve Nisan ayları arasında İstanbul'un Anadolu ve Avrupa yakasında İBB Engelliler Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan 8 merkezde gönüllük esasına dayalı olarak yapılan uygulamada 253 kadın 59 erkek olmak üzere 312 engelli ailesindeki evli bireye ulaşılmıştır.

3.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmanın amacına yönelik değerlendirmelerin yapılabilmesi için söz konusu katılımcılardan gelecek verilere ihtiyaç duyulmuş olup, aşağıda açıklanan araçlar yardımıyla bu bilgiler toplanmıştır:

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu ” yanında literatürde yer alan geçerlik ve güvenirliği çalışılmış “Evlilikte Problem Çözme Ölçeği” (Hünler ve Gençöz, 2002) ile “Sabır Ölçeği” (Doğan ve Gülmez, 2014) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Yaş, cinsiyet, engelliye yakınlık durumu, ailedeki engel grubu, eğitim düzeyi, hizmet aldığı ilçe, kaçınıcı evliliği olduğu, kaç yıllık evli olduğu, çocuk sayısı, gelir düzeyi ve psikolojik destek alma durumu gibi kişisel bilgilerin olduğu “Kişisel Bilgi Formu” (Ek-1) katılımcılardan söz konusu bilgileri almak koşuluyla uygulanmıştır.

Evlilikte Problem Çözme Ölçeği

“Evlilikte Problem Çözme Ölçeği” (Ek-2), evli bireylerin evlilikte karşılaştıkları problemleri çözme becerilerine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla (Marital Problem Solving Scale) Baugh, Avery ve Sheets-Hawoth (1982) tarafından geliştirilmiş, 9 maddelik 7 dereceli bir ölçektir. Orijinal çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı. 95; test-tekrar test korelasyon katsayısı. 86 ($p<.001$) olarak bulunmuştur. Ölçüt geçerliği için Çift Uyum Ölçeği ile olan korelasyonuna bakıldığında ise iki ölçek arasındaki korelasyonu. 61 ($p<.001$) olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmaları Hünler ve Gençöz (2002) tarafından yapılmıştır. Orijinal formunda 7 dereceli olarak değerlendirilen ölçek, cevaplanmasının kolay olması bakımından 5 basamaklı değerlendirme ölçeğine dönüştürülmüştür. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 45 en düşük puan ise 9’dur. Yüksek puan, bireyin kendini evlilikte problem çözme becerileri açısından başarılı algıladığını göstermektedir. Ölçeğin, faktör yapısını görmek amacıyla faktör analizi uygulanmış, orijinal çalışmada, pilot çalışma ile tutarlı olarak, tüm maddelerin tek bir faktör altında toplandığı

görülmüştür. Ölçeğin alfa katsayısı .91, madde-toplam korelasyonu ise .63 ve .73 arasında bulunmuştur (Hünler ve Gençöz, 2003).

Sabır Ölçeği

Sabır Ölçeği, Doğan ve Gülmez (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmış olup, bireylerin kısa süreli sabır, uzun süreli sabır ve kişilerarası sabır olmak üzere sabrı üç boyutta ölçmektedir. Kısa süreli sabır, gündelik hayatın yoğunluğu ile doğru orantılı olarak ortaya çıkan, kısa süreli hayal kırıklıkları ve günlük sorunlar yaşanırken gerekli olan (Schnitker, 2012), hemen her gün karşılaşılan fakat bazen gün içinde sonuçlanabilecek, uzun mücadeleler gerektirmeyen problemlerin çözümünde bireye yardımcı olabilecek sabır tutumudur. Uzun süreli sabır, uzun vadeli amaçlar ve güçlükler sırasında ortaya çıkan sabır tutumudur ki önemli sınanma konularından yaşlanma, ağır hastalıklar, sakatlıklar, ailevi sosyal ve ekonomik güçlükler, sevilen birinin kaybı, doğal afetler, bireyin kendi olum tecrübesi ile karşılaşması gibi durumlar buna örnek verilebilir (Hood ve ark. 1996). Kişilerarası sabır ise sosyal bir varlık olan insanın ilişkilerinde karşılaştığı problemleri çözerken kullanabileceği sabır tutumudur. Bireylerin birbirleriyle sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri için sahip olmaları gereken iletişim becerileri, öfke kontrolü, empati gibi özelliklerle birlikte kişilerarası sabır, sosyal problemlerinin çözülmesinde yardımcı olmaktadır. Sabrın bizzat kendisinin yüksek kişilerarası doğaya sahip olduğu söylenebilir (Schnitker, 2012).

Schnitker tarafından geliştirilen, özgün adı “3-Factor Patience Scale” olan “Sabır Ölçeği” (Ek-3) on bir maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Orijinal ölçek üç faktörlü bir yapıya sahiptir. Birinci faktör, “*kişilerarası sabır*” (Interpersonal patience) beş maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 1.4.7(r),9,11. Maddeleri kişilerarası sabrı ölçmektedir. İkinci faktör “*uzun süreli sabır/hayatın güçlükleri*” (Long- term patience /Life hardships) adını taşımaktadır ve ölçeğin 2.5.8. maddeleri hayatın uzun süreli güçlükleri karşısında sabrı ölçmektedir. Üçüncü faktör ise “*kısa süreli sabır/gündelik sıkıntılar*” (Short-term patience /Dailly hassles) dır. Ölçeğin 3.6.10(r). Maddeleri gündelik hayatın güçlükleri karşısında sabrı ölçmektedir. Adaptasyon çalışmasından sonra da ölçek aynı boyutlar altında ele alınmıştır. Ölçekte yer alan sabırla ilgili her ifade “ Kesinlikle Katılmıyorum” ile “Kesinlikle Katılıyorum” arasında 5’li likert maddesi

şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek maddelerinin 9'u pozitif cümle yapısında 2'si negatif cümle yapısındadır. Bu nedenle 7. ve 10. Maddeler ters çevrilerek puanlanmıştır. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 55 en düşük puan ise 11'dir. Ölçekten yüksek puan alan bireylerin sabır düzeylerinin yüksek, düşük puan alanların ise sabır düzeylerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır (Doğan ve Gülmez, 2014).

Uyarlama çalışmasında ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı "kişiler arası sabır" için 0.71, "uzun süreli sabır" için 0.52, "kısa süreli sabır" için 0.49 bulunmuştur. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach Alpha ise 0,78'dir. Orijinal ölçekte iç tutarlılık Cronbach Alpha değeri kişilerarası sabır için 0.80, kısa süreli sabır için 0.70, uzun süreli sabır için 0.66 ve toplam sabır için 0.83'tür. Test-tekrar test güvenilirliğinde ise Cronbach Alpha değerleri kişilerarası sabır için 0.74, kısa süreli sabır için 0.75, uzun süreli sabır için 0.49 ve toplam sabır için 0.75 bulunmuştur. Buna göre ölçeğin bütünü ve kişiler arası sabır alt boyutu için hesaplanan Cronbach Alpha değerinin orijinal ölçekle benzer, kısa süreli sabır ve uzun süreli sabır alt boyutlarına ait Cronbach Alpha değerleri ise düşüktür. Kısa süreli sabır ve uzun süreli sabır boyutları için iç tutarlılık katsayılarının düşük olması, örneklem grubunun özelliklerinden, maddelerin heterojen yapıda olmasından, maddeler arası korelasyonun düşük olmasından ve düşük madde sayısından kaynaklanmış olabilir. Dolayısıyla ölçeğin nicel ve nitel olarak farklılaşmış örneklemelerde kullanılmasıyla, geçerlik ve güvenirlik konusunda daha güçlü ve genellenebilir bulgulara ulaşılabileceğini söylemek mümkündür (Doğan ve Gülmez, 2014).

Sabır ölçeğinin alt boyutlarına ait Cronbach Alpha değerinin .40 ile .59 arasında olması bireysel değerlendirmeler yerine gruplar arasındaki ortalama puanlar üzerindeki değişimleri sınavabilmek adına bilimsel araştırmalarda kullanılabilir (Frery, 2018). Bu puanlamalara göre araştırma içerisinde gruplar arası farklar değerlendirileceği için söz konusu ölçeğin uygulanmasında bilimsel açıdan bir engel görülmemiştir.

3.3.2. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesinde kullanılacak olan analizlerin parametrik ya da nonparametrik olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan tek örneklem Kolmogorov-Smirnov normal dağılım analizi sonuçlarına göre problem çözme ve sabır ölçeği ile kişilerarası sabır, uzun ve kısa süreli sabır gibi sabır ölçeğinin alt ölçeklerine dair elde edilen verilerin normal dağılmadığı (sırasıyla, $z=0.114$, $z=0.088$, $z=0.130$, $z=0.151$, $z=0.088$; $p<0.000$) görülmüştür. Ancak, Skewness ve Kurtosis değerlerinin (çarpıklık ve basıklık değerlerinin) $+1.5$ ve -1.5 arasında olması (sırasıyla Skewness ve Kurtosis değerleri, problem ölçeği: -0.578 , -0.249 , sabır ölçeği: -0.738 , 0.674 , kısa süreli sabır ölçeği: -0.919 , 0.956 , uzun süreli sabır ölçeği: -1.084 , 0.818 , kısa süreli sabır ölçeği: 0.041 , -0.368) sebebiyle normal dağılım varsayımından hareketle parametrik analizlere devam edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Verilerin analizinde kişisel bilgi formunda yer alan ifadelere yönelik tanımlayıcı istatistiklerin hesaplanmasında frekans analizi, ortalama hesaplamaları, iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi, farklılık testlerinde ise bağımsız iki grup kıyası için t Testi (Independent Sample t testi), üç ve daha fazla grubun kıyası için Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) testi ve farkın hangi gruplar arasında olduğu sınamak amacıyla da Tukey HSD'ye yer verilmiştir.

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Ölçeğin güvenirliği ile ilgili bulgular bireylere uygulanan evlilikte problem çözme ölçeğinin genel güvenirliği $\alpha=0.879$ olarak yüksek derecede güvenilir bulunmuş olup çalışmada elde edilen bulgularla tutarlıdır. Bireylere uygulanan sabır ölçeğinin genel güvenirliği $\alpha=0.694$ olarak oldukça güvenilir bulunmuştur.

Cronbach's Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme kriteri (Özdamar, 2004); $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir. Buna göre söz konusu ölçeklerin güven aralıkları bu sınırlar içerisinde yer almış olup veriler bu güvenilirlik aralığında elde edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde engelli ailelerindeki evli bireylerin sabır ve evlilikte problem çözme ölçeklerinden toplanan veriler ile araştırmacının hazırladığı genel bilgi formundan elde edilen verilerin değerlendirmeleri yer almaktadır.

4.1. Kişisel Bilgi Formu Tanımlayıcı İstatistikleri

Anket formunda yer alan kişisel bilgilere yönelik her bir ifade için yapılan frekans analizi tanımlayıcı istatistik sonuçları tablolar halinde aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1. Evli Bireylerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	253	81,1
Erkek	59	18,9
Toplam	312	100,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların 253’ü (%81,1) kadın, 59’u (18,9) erkek olmak üzere 312 evli birey katılmıştır.

Katılım oranlarına bakıldığında kadın sayısının daha fazla olmasının kurum hizmetine başvuranların daha ziyade kadınlardan oluşmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 2. Evli Bireylerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Yaş	f	%
20-29 yaş arası	28	8,9
30-39 yaş arası	81	25,9
40-49 yaş arası	103	32,8
50 yaş ve üzeri	100	32,4
Toplam	312	100,0

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan bireyler yaş gruplarına ele alındığında, 20-29 yaş arasında 28 (%8,9), 30-39 yaş arasında 81 (%25,9), 40-49 yaş arasında 103 (%32,8), 50 yaş ve üzeri 100 (%32,4) evli bireyin olduğu, buna göre, araştırma katılımcılarının 40 yaş ve üzeri yaş aralıklarında yoğunluk gösterip bireylerin yaş ortalamalarının 44,4 olduğu sonucu elde edilmiştir.

Tablo 3. Evli Bireylerin Engelli Bireye Yakınlıklarına Göre Dağılımı

Yakınlığı	f	%
Kendi	34	10,9
Anne	206	66,0
Baba	33	10,6
Kardeş	15	4,8
Diğer	24	7,7
Toplam	312	100,0

Tablo 3’te görüldüğü gibi araştırmaya katılan evli bireylerin 34’ünün (%10,9) engellinin kendisinin, 206’sının (%66,0) engellinin annesinin, 33’ünün (10,6) engellinin babasının, 15’inin (%4,8) engellinin kardeşinin, 24’ünün (%7,7) ise diğer (eş, çocuk ve aynı evi yaşayan yakınlardan oluşan) grup üyelerinin olduğu ve buna göre araştırmaya katılım sağlayan evli bireylerin çoğunluğunun engelli annelerinden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 4. Ailedeki Engelin Gruplara Göre Dağılımı

Engel Grubu	f	%
Zihinsel	175	56,1
Ortopedik	37	11,9
Ruhsal-Duygusal	15	4,8
Görme	27	8,7
İşitme	10	3,2
Sürengen	22	7,1
Diğer	26	8,3
Toplam	312	100,0

Tablo 4’te görüldüğü gibi evli bireylerin ailelerinde yer alan engel türünün 175’inin (%56,1) zihinsel engelli, 37’sinin (%11,9) ortopedik engelli, 15’inin (%4,8) ruhsal duygusal engelli, 27’sinin (%8,7) görme engelli, 10’unun (%3,2) işitme engelli, 22’sinin (%7,1) süregen engelli, 26’sinin (%8,3) diğer (dil-konuşma vb.) engelli kategorisinde olduğu belirlenmiştir. Bu sayılara bakıldığında araştırmaya katılım sağlayan evli bireylerin yarısından fazlasının ailesinde zihinsel engelin var olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Evli Bireylerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Eğitim Düzeyi	f	%
Okuma-yazma bilmiyor	28	9,0
Okur-yazar	8	2,6
İlköğretim	168	53,8
Lise	67	21,5
Ön Lisans/Lisans	37	11,9
Lisansüstü	4	1,3
Toplam	312	100,0

Tablo 5’te görüldüğü gibi araştırmaya katılan evli bireylerin 28’inin (%9,0) okuma-yazma bilmediği, 8’inin (%2,6) okur-yazar olduğu, 168’inin (%53,8) ilköğretim mezunu, 67’sinin (%21,5) lise mezunu, 37’sinin (%11,9) ön lisans/lisans mezunu olduğu, 4’ünün ise (%1,3) lisansüstü eğitim düzeyine sahip oldukları ve buna göre araştırmaya katılanların ağırlıklı olarak ilköğretim düzeyinde eğitime sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 6. Evli Bireylerin Hizmet Aldıkları Birimlerin İlçelere Göre Dağılımı

İlçe	f	%
Fatih	37	11,9
Esenyurt	39	12,5
Esenler	60	19,2
Beyoğlu	52	16,7
Bahçelievler	16	5,1
Kadıköy	39	12,5
Ümraniye	36	11,5
Tuzla	33	10,6
Toplam	312	100,0

Tablo 6’da görüldüğü gibi evli bireylerin hizmet aldıkları birimlerin bulundukları ilçeler üzerinde ele alındığında 37’sinin (%11,9) Fatih, 39’unun (%12,5) Esenyurt, 60’nının (%19,2) Esenler, 52’sinin (%16,7) Beyoğlu, 16’sının (%5,1) Bahçelievler, 39’unun (%12,5) Kadıköy, 36 ‘sının (%12,5) Ümraniye, 33’ünün (%10,6) ise Tuzla ilçelerinden katıldıkları, en çok katılımın ise Esenler ilçesinden olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Evli Bireylerin Evlilik Sayıları Dağılımları

Evlilik Sayısı	f	%
1	305	97,8
2	7	2,2
Toplam	312	100,0

Tablo 7’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 305 (%97,8) kişinin 1 evlilik yaptığı, 7 (%2,2) kişinin ise 2 evlilik yaptığı ve buna göre katılımcıların çoğunun 1 evlilik yaptığı görülmektedir.

Tablo 8. Evli Bireylerin Evlilik Sürelerine Göre Dağılımları

Evlilik Süresi	f	%
1-5 yıl arası	39	12,5
6-10 yıl arası	42	13,6
11-15 yıl arası	34	11,1
16-20 yıl arası	41	13,2
21-25 yıl arası	41	13,1
26-30 yıl arası	40	12,8
31 yıl ve üzeri	75	23,7
Toplam	312	100,0

Tablo 8’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan evli bireylerin evlilik sürelerinin 1-5 yıl arasında olanların 39 (%12,5), 6-10 yıl arasında olanların 42 (%13,6), 11-15 yıl arasında olanların 34 (%11,1), 16-20 yıl arasında olanların 41 (%13,2), 21-25 yıl arasında olanların 41 (13,1), 26-30 yıl arasında olanların 40 (%12,8), 31 yıl ve üzeri olanların ise 75 (%23,7) kişi olduğu görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan evli bireylerin tabloya göre en çok 31 yıl ve üzeri evlilik süresine sahip olduğu gözlemlenmiş olup evlilik sürelerinin ortalama 21,1 olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Evli Bireylerin Çocuk Durumlarına Göre Dağılımı

Çocuk Durumu	f	%
Çocuk Sahibi Olan	291	93,3
Çocuk Sahibi Olmayan	21	6,7
Toplam	312	100,0

Tablo 9’da görüldüğü gibi araştırma katılımcılarından 291 (%93,3) kişinin çocuk sahibi olduğu, 21 (%6,7) kişinin ise çocuk sahibi olmadığı, buna göre katılımın ağırlıklı olarak çocuklu ailelerden meydana geldiği görülmektedir.

Tablo 10. Evli Bireylerin Çocuk Sayılarına Göre Dağılımları

Çocuk Sayısı	f	%
Hiç yok	21	6,7
1 çocuk	39	12,5
2 çocuk	124	39,7
3 çocuk	75	24,0
4 çocuk	33	10,6
5 çocuk	13	4,2
6 çocuk	1	0,3
7 çocuk	2	0,6
8 çocuk	3	1,0
15 çocuk	1	0,3
Toplam	312	100,0

Tablo 10’da görüldüğü gibi araştırmaya katılan evli bireylerden 21’inin (%6,7) çocuk sahibi olmadığı, 39’unun (%12,5) 1 çocuk sahibi olduğu, 124’ünün (%39,7) 2 çocuk sahibi olduğu, 75’inin (%24,0) 3 çocuk sahibi olduğu, 33’ünün (%10,6) 4 çocuk sahibi olduğu, 13’ünün (%4,2) 5 çocuk sahibi olduğu, 1’inin (%0,3) 6 çocuk sahibi olduğu, 2’sinin (%0,6) 7 çocuk sahibi olduğu, 3’ünün (%1,0) 8 çocuk sahibi olduğu, 1’inin (%0,3) ise 15 çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Buna sonuçlara göre araştırmadaki evli bireylerin çoğunun 2 çocuk sahibi olduğu söylenebilir.

Tablo 11. Evli Bireylerin Çalışma Durumuna Göre Dağılımları

Çalışma Durumu	f	%
Çalışıyor	61	19,6
Çalışmıyor	251	80,4
Toplam	312	100,0

Tablo 11’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan evli bireylerin 61’inin (%19,6) çalışma durumunun olduğu ve 251’inin (%80,4) ise çalışma durumunun olmadığı söylenebilir.

Tablo 12. Evli Bireylerin Gelir Düzeylerine Göre Dağılımları

Gelir Aralığı	f	%
0-1.400 TL	107	34,3
1.401-3.500 TL	166	53,2
3.501 TL ve üzeri	39	12,5
Toplam	312	100,0

Tablo 12’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan evli bireylerin 107’sinin (%34,3) 0-1.400 TL arasında, 166’sının (%53,2) 1.401-3.500 TL arasında, 39’unun (%12,5) 3.501 TL ve üzeri gelir düzeyine sahip olduğu ve buna göre bireylerin gelir düzeylerinin çoğunlukla orta düzeyde seyrettiği söylenebilir.

Tablo 13. Evli Bireylerin Psikolojik Destek Alma Durumlarına Göre Dağılımları

Destek Alma Durumu	f	%
Hiç Destek Almadım	202	64,7
Bir Kez Destek Aldım	83	26,6
Düzenli Destek Alıyorum	27	8,7
Toplam	312	100,0

Tablo 13’te görüldüğü gibi araştırma katılımcılarının 202’si (%64,7) hiç psikolojik destek almadığını, 83’ü (26,6) bir kez psikolojik destek aldığını, 27’si (%8,7) düzenli psikolojik destek aldığını ifade etmiştir. Buna göre çoğunluğunun hiç psikolojik destek almadığı görülmektedir.

4.2. Engelli Ailesindeki Evli Bireylerin Sabır Gösterme Davranışları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Engelli ailesinde evli bireylerin evlilikte problem çözme ve sabır ölçeğinden aldıkları puanlar arasında bir ilişki olup olmadığını sınamak amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Tablo 14. Evli Bireylerin Sabır Gösterme Davranışları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Problem Çözme Ölçeği
Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,133*
	Anlamlılık (p)	,018
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,172**
	Anlamlılık (p)	,002
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,145*
	Anlamlılık (p)	,010
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	-,013
	Anlamlılık (p)	,814

*p<0.05

**p<0.01

Tablo 14’te evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeğinden aldıkları puanlar ile bireylerin sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği ve uzun süreli sabır ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (sırasıyla; $r=0.133$, $r=0.145$; $p<0.05$, $r=0.172$; $p<0.01$). Buna göre bireylerin sabır gösterme davranışı puanları arttıkça evlilikte problem çözme beceri puanlarının da arttığı görülmektedir. Özellikle kişilerarası sabır ölçeğinden alınan puanlar ile problem çözme ölçeğinden alınan puanlar arasındaki yüksek düzeydeki pozitif yöndeki anlamlılık düzeyine bakıldığında bireylerin kişilerarası sabır davranışı göstermeleri arttıkça problem çözme beceri düzeylerinin de arttığı söylenebilir.

Evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeğinden aldıkları puanlar ile kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($r = -0.013$; $p > 0.05$).

4.3. Engelli Ailesindeki Evli Bireylerin Sabır Gösterme Davranışları ve Evlilikte Problem Çözme Düzeyleri İle Bazı Demografik Değişkelerin İlişkisine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin sabır gösterme ve evlilikte problem çözme düzeylerinin sırası ile evlilik sayısı, çocuk sayısı, evlilik süresi ve yaşları arasında bir ilişkinin var olup olmadığı sınanmıştır.

4.3.1. Evli Bireylerin Evlilik Sayısı İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin evlilik sayıları ile sabır gösterme davranışları ve problem çözme becerileri arasında bir ilişkinin var olup olmadığının sınanması için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Tablo 15. Evli Bireylerin Evlilik Sayıları İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Evlilik Sayısı
Problem Çözme Ölçeği	Pearson Korelasyon	,014
	Anlamlılık (p)	,811
Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,010
	Anlamlılık (p)	,860
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,030
	Anlamlılık (p)	,596
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,022
	Anlamlılık (p)	,705
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	-,039
	Anlamlılık (p)	,488

* $p < 0.05$

Tablo 15'te evli bireylerin evlilik sayıları ile evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (sırasıyla; $r=0.014$, $r=0.010$, $r=0.030$, $r=0.022$, $r=-0.039$; $p>0.05$).

4.3.2. Evli Bireylerin Çocuk Sayıları İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin çocuk sayıları ile sabır gösterme davranışları ve problem çözme becerileri arasında bir ilişkinin var olup olmadığının sınanması için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Tablo 16. Evli Bireylerin Çocuk Sayıları İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Çocuk Sayısı
Problem Çözme Ölçeği	Pearson Korelasyon	,064
	Anlamlılık (p)	,262
Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,056
	Anlamlılık (p)	,321
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,060
	Anlamlılık (p)	,287
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,026
	Anlamlılık (p)	,641
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,053
	Anlamlılık (p)	,350

* $p<0.05$

Tablo 16'da evli bireylerin çocuk sayıları ile evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (sırasıyla; $r=0.064$, $r=0.056$, $r=0.060$, $r=0.026$, $r=0.053$; $p>0.05$).

4.3.3. Evli Bireylerin Evlilik Süreleri İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin evlilik süreleri ile sabır gösterme davranışları ve problem çözme becerileri arasında bir ilişkinin var olup olmadığının sınanması için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Tablo 17. Evli Bireylerin Evlilik Süreleri İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Evlilik Süresi
Problem Çözme Ölçeği	Pearson Korelasyon	,016
	Anlamlılık (p)	,781
Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,029
	Anlamlılık (p)	,605
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,045
	Anlamlılık (p)	,423
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,027
	Anlamlılık (p)	,631
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	-,009
	Anlamlılık (p)	,873

*p<0.05

Tablo 17’de evli bireylerin evlilik süreleri ile evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (sırasıyla; $r=0.016$, $r=0.029$, $r=0.045$, $r=0.027$, $r= -0.009$; $p>0.05$).

4.3.4. Evli Bireylerin Yaşları İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin yaşları ile sabır gösterme davranışları ve problem çözme becerileri arasında bir ilişkinin var olup olmadığının sınanması için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Tablo 18. Evli Bireylerin Yaşları İle Sabır Gösterme Davranışları ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Yaş
Problem Çözme Ölçeği	Pearson Korelasyon	,004
	Anlamlılık (p)	,947
Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	-,012
	Anlamlılık (p)	,833
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,006
	Anlamlılık (p)	,914
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	,001
	Anlamlılık (p)	,986
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Pearson Korelasyon	-,048
	Anlamlılık (p)	,399

*p<0.05

Tablo 18’de evli bireylerin yaşları ile evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (sırasıyla; $r=0.004$, $r=-0.012$, $r=0.006$, $r=0.001$, $r=-0.048$; $p>0.05$).

4.4. Engelli Ailesindeki Evli Bireylerin Sabır Gösterme Davranışları ve Evlilikte Problem Çözme Düzeylerinin Kişisel ve Bazı Demografik Değişkelere Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin sabır gösterme ve evlilikte problem çözme düzeylerinin sırası ile cinsiyet, engelliye yakınlık, engel grupları arası, eğitim düzeyi, yaşadıkları ilçe, çocuk

durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi ve psikolojik destek alma durumlarına göre gruplar arasında bir farkın olup olmadığı varsa bu farkın hangi gruplar arasında olduğu sınanmıştır.

4.4.1. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin sabır ve evlilikte problem çözme ölçeklerinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız iki grup kıyası için t Testi (Independent Sample t testi) ile sınanmıştır.

Tablo 19. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Problem Çözme Ölçeği	Kadın	253	3,6614	,90607	-2,131	,034*
	Erkek	59	3,9360	,82459		
Sabır Ölçeği	Kadın	253	3,6202	,73389	1,654	,099
	Erkek	59	3,4376	,88196		
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Kadın	253	3,7470	,79155	1,120	,264
	Erkek	59	3,6136	,95330		
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Kadın	253	3,8551	1,00575	1,756	,080
	Erkek	59	3,5932	1,13642		
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Kadın	253	3,1739	,87769	1,424	,155
	Erkek	59	2,9887	,98837		

*p< 0.05

Tablo 19’da evli bireylerin sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyetlerine göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir (sırasıyla; $t=1.654$, $t=1.120$, $t=1.756$, $t=1.424$; $p>0.05$).

Evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeklerinden aldıkları puanlara göre ise kadın ve erkekler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür ($t=-2.131$; $p<0.05$). Buna göre erkeklerin problem çözme ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının kadınların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

4.4.2. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Engelliye Yakınlığı Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin sabır ve evlilikte problem çözme ölçeklerinden aldıkları puanların bireylerin engelliye yakınlığına göre gruplar arasında farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek-Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 20. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Engelliye Yakınlığı Değişkenine Göre İncelenmesi

	Yakınlık	N	$\bar{X}$	SS	SS Hata
Problem Çözme Ölçeği	Kendi	34	3,6078	,80739	,13847
	Anne	206	3,6775	,91605	,06382
	Baba	33	4,0774	,86043	,14978
	Kardeş	15	3,8815	,80832	,20871
	Diğer	24	3,5648	,87422	,17845
	Total	312	3,7133	,89645	,05075
Sabır Ölçeği	Kendi	34	3,4171	,72697	,12467
	Anne	206	3,6487	,74139	,05165
	Baba	33	3,3140	,86665	,15086
	Kardeş	15	3,7394	,75816	,19576
	Diğer	24	3,5606	,82482	,16836
	Total	312	3,5857	,76591	,04336
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Kendi	34	3,5765	,81466	,13971
	Anne	206	3,7893	,78627	,05478
	Baba	33	3,5212	1,00988	,17580
	Kardeş	15	3,8133	,84335	,21775
	Diğer	24	3,5667	,84784	,17307
	Total	312	3,7218	,82457	,04668
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Kendi	34	3,5392	,86072	,14761
	Anne	206	3,8738	1,01545	,07075
	Baba	33	3,4949	1,22792	,21375
	Kardeş	15	4,0222	1,03484	,26720
	Diğer	24	3,8889	1,07527	,21949
	Total	312	3,8056	1,03491	,05859
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Kendi	34	3,0294	,85030	,14583
	Anne	206	3,1893	,87747	,06114
	Baba	33	2,7879	1,06006	,18453
	Kardeş	15	3,3333	,86373	,22301
	Diğer	24	3,2222	,89910	,18353
	Total	312	3,1389	,90092	,05100

		Kareler Top	Kareler Ort	F	p
Problem Çözme Ölçeği	Gruplar arası	5,972	1,493		
	Gruplar içi	243,954	,795	1,879	,114
	Toplam	249,926			
Sabır Ölçeği	Gruplar arası	4,589	1,147		
	Gruplar içi	177,849	,579	1,980	,097
	Toplam	182,438			
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Gruplar arası	3,688	,922		
	Gruplar içi	207,763	,677	1,362	,247
	Toplam	211,452			
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Gruplar arası	7,425	1,856		
	Gruplar içi	325,667	1,061	1,750	,139
	Toplam	333,093			
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Gruplar arası	5,731	1,433		
	Gruplar içi	246,695	,804	1,783	,132
	Toplam	252,426			

*p< 0.05

Tablo 20’de evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanların bireylerin engelliye olan yakınlığına göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir (F=1.879, F=1.980, F=1.362, F=1.750, F=1.783; p>0.05).

4.4.3. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Engel Grubu Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin sabır ve evlilikte problem çözme ölçeklerinden aldıkları puanların bireylerin sahip oldukları engel gruplarına göre gruplar arasında farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek-Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) ve Tukey-HSD testi kullanılmıştır.

Tablo 21. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Engel Grubu Değişkenine Göre İncelenmesi

	Engel Grubu	N	$\bar{X}$	SS	SS Hata
Problem Çözme Ölçeği	Zihinsel	175	3,7111	,84292	,06372
	Ortopedik	37	3,5976	1,13594	,18675
	Ruhsal	15	3,6593	1,04777	,27053
	Görme	27	4,0288	,95013	,18285
	İşitme	10	3,4000	,96609	,30551
	Süreğen	22	3,5505	,84305	,17974
	Diğer	26	3,8547	,70327	,13792
	Total	312	3,7133	,89645	,05075
Sabır Ölçeği	Zihinsel	175	3,5200	,83260	,06294
	Ortopedik	37	3,8182	,60150	,09889
	Ruhsal	15	3,7455	,60224	,15550
	Görme	27	3,7576	,75725	,14573
	İşitme	10	3,2273	,83787	,26496
	Süreğen	22	3,7893	,52963	,11292
	Diğer	26	3,3916	,61592	,12079
	Total	312	3,5857	,76591	,04336
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Zihinsel	175	3,6137	,86638	,06549
	Ortopedik	37	4,0919	,55896	,09189
	Ruhsal	15	3,9867	,66102	,17068
	Görme	27	3,9111	,86528	,16652
	İşitme	10	3,4400	,99242	,31383
	Süreğen	22	3,9636	,59405	,12665
	Diğer	26	3,4769	,77372	,15174
	Total	312	3,7218	,82457	,04668
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Zihinsel	175	3,7219	1,09632	,08287
	Ortopedik	37	4,0901	,93177	,15318
	Ruhsal	15	3,9556	,80541	,20795
	Görme	27	4,0370	1,06752	,20544
	İşitme	10	3,3333	1,00615	,31817
	Süreğen	22	4,0606	,77416	,16505

Tablo 21. devam

	Diğer	26	3,6026	,92865	,18212
	Total	312	3,8056	1,03491	,05859
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Zihinsel	175	3,1619	,91661	,06929
	Ortopedik	37	3,0901	1,03234	,16972
	Ruhsal	15	3,1333	,89797	,23185
	Görme	27	3,2222	,97840	,18829
	İşitme	10	2,7667	,86138	,27239
	Süreğen	22	3,2273	,58542	,12481
	Diğer	26	3,0385	,79065	,15506
	Total	312	3,1389	,90092	,05100
		Kareler Top	Kareler Ort	F	p
Problem Çözme Ölçeği	Gruplar arası	5,312	,885		
	Gruplar içi	244,614	,802	1,104	,360
	Toplam	249,926			
Sabır Ölçeği	Gruplar arası	7,111	1,185		
	Gruplar içi	175,326	,575	2,062	,058
	Toplam	182,438			
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Gruplar arası	12,772	2,129		
	Gruplar içi	198,680	,651	3,268	,004*
	Toplam	211,452			
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Gruplar arası	10,737	1,789		
	Gruplar içi	322,356	1,057	1,693	,122
	Toplam	333,093			
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Gruplar arası	2,188	,365		
	Gruplar içi	250,238	,820	,445	,849
	Toplam	252,426			

*p< 0.05

Tablo 21’de evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanların bireylerin sahip oldukları

engel grubuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir (sırasıyla; $F=1.104$, $F=2.062$, $F=1.693$, $F=0.445$; $p>0.05$). Ancak bireylerin kişilerarası sabır ölçeğinden aldıkları puanların gruplar arasında farklılaştığı görülmektedir ($F=3.268$; $p<0.05$). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu görmek amacıyla pos-hoc testlerden Tukey HSD Testi uygulanmıştır.

Tablo 22. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Engel Grupları Arası Farkın İncelenmesi

	(1) Engel grubu	(2) Engel Grubu	Ort Fark	SS Hata	p
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Zihinsel	Ortopedik	-,47818*	,14604	,020
		Ruhsal	-,37295	,21714	,605
		Görme	-,29740	,16688	,561
		İşitme	,17371	,26242	,994
		Süreğen	-,34992	,18257	,471
		Diğer	,13679	,16964	,984
		Diğer	,13679	,16964	,984
	Ortopedik	Zihinsel	,47818*	,14604	,020
		Ruhsal	,10523	,24705	1,000
		Görme	,18078	,20428	,975
		İşitme	,65189	,28766	,264
		Süreğen	,12826	,21729	,997
		Diğer	,61497*	,20654	,049
		Diğer	,61497*	,20654	,049
	Ruhsal	Zihinsel	,37295	,21714	,605
		Ortopedik	-,10523	,24705	1,000
		Görme	,07556	,25991	1,000
		İşitme	,54667	,32950	,644
		Süreğen	,02303	,27025	1,000
		Diğer	,50974	,26169	,450
		Diğer	,50974	,26169	,450
	Görme	Zihinsel	,29740	,16688	,561
		Ortopedik	-,18078	,20428	,975
		Ruhsal	-,07556	,25991	1,000
		İşitme	,47111	,29878	,697
		Süreğen	-,05253	,23181	1,000
		Diğer	,43419	,22177	,444
		Diğer	,43419	,22177	,444

Tablo.22 devamı

İşitme	Zihinsel	-,17371	,26242	,994
	Ortopedik	-,65189	,28766	,264
	Ruhsal	-,54667	,32950	,644
	Görme	-,47111	,29878	,697
	Süreğen	-,52364	,30782	,616
	Diğer	-,03692	,30032	1,000
Süreğen	Zihinsel	,34992	,18257	,471
	Ortopedik	-,12826	,21729	,997
	Ruhsal	-,02303	,27025	1,000
	Görme	,05253	,23181	1,000
	İşitme	,52364	,30782	,616
	Diğer	,48671	,23380	,366
Diğer	Zihinsel	-,13679	,16964	,984
	Ortopedik	-,61497*	,20654	,049
	Ruhsal	-,50974	,26169	,450
	Görme	-,43419	,22177	,444
	İşitme	,03692	,30032	1,000
	Süreğen	-,48671	,23380	,366

*p<0.05

Tablo 22’de evli bireylerin ailelerinde mevcut olan engel gruplarından zihinsel engellilik ile ortopedik engellilik, ortopedik engellilik ile de diğer engel grubuna sahip olanların kişilerarası sabır puanlarının birbirinden farklı olduğu istatistiksel olarak göstermektedir (Ort. Fark=-0.47818; p<0.05). Buna göre ortopedik engelliye sahip evli bireylerin kişilerarası sabır konusunda zihinsel engelliye sahip evli bireylerden daha yüksek bir puana sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanında diğer engel grubuna sahip bireylerin ortopedik engel grubuna sahip olan bireylerin kişilerarası sabır ölçeği puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir (Ort. Fark=0.61497; p<0.05).

4.4.4. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin sabır ve evlilikte problem çözme ölçeklerinden aldıkları puanların bireylerin eğitim düzeyine göre gruplar arasında farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek-Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 23. Evli Bireylerin Sabır Ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS	SS Hata
Problem Çözme Ölçeği	Okuma-Yazma Bilmiyor	28	3,5357	1,04803	,19806
	Okur-Yazar	8	3,5417	1,37043	,48452
	İlköğretim	168	3,7169	,90331	,06969
	Lise	67	3,7313	,84866	,10368
	Önlisans/Lisans	37	3,7508	,73629	,12104
	Lisansüstü	4	4,5000	,21276	,10638
	Total	312	3,7133	,89645	,05075
Sabır Ölçeği	Okuma-Yazma Bilmiyor	28	3,7175	,76675	,14490
	Okur-Yazar	8	3,7500	,97156	,34350
	İlköğretim	168	3,5595	,80344	,06199
	Lise	67	3,5807	,71388	,08721
	Önlisans/Lisans	37	3,5995	,64441	,10594
	Lisansüstü	4	3,3864	,92821	,46410
	Total	312	3,5857	,76591	,04336
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Okuma-Yazma Bilmiyor	28	3,8286	,78451	,14826
	Okur-Yazar	8	3,8250	1,11323	,39359
	İlköğretim	168	3,7000	,86336	,06661
	Lise	67	3,7164	,78017	,09531
	Önlisans/Lisans	37	3,7135	,69529	,11430
	Lisansüstü	4	3,8500	1,08781	,54391
	Total	312	3,7218	,82457	,04668

Tablo 23. devamı

Uzun Süreli	Okuma-Yazma Bilmiyor	28	3,9524	1,04513	,19751
Sabır Ölçeği	Okur-Yazar	8	3,8750	1,15384	,40794
	İlköğretim	168	3,7579	1,08746	,08390
	Lise	67	3,8756	,92630	,11317
	Önlisans/Lisans	37	3,8108	,92810	,15258
	Lisansüstü	4	3,4167	1,54860	,77430
	Total	312	3,8056	1,03491	,05859
Kısa Süreli	Okuma-Yazma Bilmiyor	28	3,2976	,86228	,16296
Sabır Ölçeği	Okur-Yazar	8	3,5000	,92582	,32733
	İlköğretim	168	3,1270	,93559	,07218
	Lise	67	3,0597	,81840	,09998
	Ön lisans/Lisans	37	3,1982	,86231	,14176
	Lisansüstü	4	2,5833	1,37100	,68550
	Total	312	3,1389	,90092	,05100
		Kareler Top	Kareler Ort	F	p
Problem Çözme	Gruplar arası	3,670	,734		
Ölçeği	Gruplar içi	246,256	,805	,912	,473
	Toplam	249,926			
Sabır Ölçeği	Gruplar arası	,985	,197		
	Gruplar içi	181,452	,593	,332	,893
	Toplam	182,438			
Kişilerarası	Gruplar arası	,554	,111		
Sabır Ölçeği	Gruplar içi	210,897	,689	,161	,977
	Toplam	211,452			
Uzun Süreli	Gruplar arası	1,958	,392		
Sabır Ölçeği	Gruplar içi	331,135	1,082	,362	,874
	Toplam	333,093			
Kısa Süreli	Gruplar arası	3,557	,711		
Sabır Ölçeği	Gruplar içi	248,869	,813	,875	,498
	Toplam	252,426			

*p< 0.05

Tablo 23'te evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanların bireylerin eğitim düzeylerine göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir (sırasıyla; $F=0.912$, $F=0.332$, $F=0.161$, $F=0.362$, $F=0.875$; $p>0.05$).

4.4.5. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Bireylerin Çalışma Durumu Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin sabır ve evlilikte problem çözme ölçeklerinden aldıkları puanların çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız iki grup kıyası için t Testi (Independent Sample t testi) ile sınanmıştır.

Tablo 24. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Çalışma Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi

	Çalışma Durumu	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Problem Çözme Ölçeği	Çalışıyor	61	3,8634	,88457	1,460	,145
	Çalışmıyor	251	3,6768	,89726		
Sabır Ölçeği	Çalışıyor	61	3,5484	,72859	-,423	,673
	Çalışmıyor	251	3,5947	,77584		
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Çalışıyor	61	3,7148	,74606	-,074	,941
	Çalışmıyor	251	3,7235	,84392		
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Çalışıyor	61	3,7322	,99781	-,616	,538
	Çalışmıyor	251	3,8234	1,04489		
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Çalışıyor	61	3,0874	,87750	-,497	,620
	Çalışmıyor	251	3,1514	,90780		

* $P < 0.05$

Tablo 24’te evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanların bireylerin çalışma durumlarına göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir (sırasıyla; $t=1.460$, $t=-0.423$, $t=-0.474$, $t=-0.616$, $t=-0.497$; $p>0.05$).

4.4.6. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Gelir Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin sabır ve evlilikte problem çözme ölçeklerinden aldıkları puanların bireylerin gelir düzeylerine göre gruplar arasında farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek-Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 25. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Gelir Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

	Gelir Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS	SS Hata
Problem Çözme Ölçeği	0-1.400 TL	107	3,7092	,88319	,08538
	1.401-3.500 TL	166	3,6560	,92577	,07185
	3.501-Üzeri TL	39	3,9687	,77357	,12387
Sabır Ölçeği	0-1.400 TL	107	3,5701	,81881	,07916
	1.401-3.500 TL	166	3,5619	,71675	,05563
	3.501-Üzeri TL	39	3,7296	,82202	,13163
Kişilerarası Sabır Ölçeği	0-1.400 TL	107	3,7121	,86665	,08378
	1.401-3.500 TL	166	3,6964	,79200	,06147
	3.501-Üzeri TL	39	3,8564	,85094	,13626
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	0-1.400 TL	107	3,8224	1,11246	,10755
	1.401-3.500 TL	166	3,7691	,97003	,07529
	3.501-Üzeri TL	39	3,9145	1,09949	,17606
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	0-1.400 TL	107	3,0810	,86735	,08385
	1.401-3.500 TL	166	3,1305	,86672	,06727
	3.501-Üzeri TL	39	3,3333	1,11082	,17787

		Kareler Top	Kareler Ort	F	p
Problem Çözme Ölçeği	Gruplar arası	3,091	1,545		
	Gruplar içi	246,835	,799	1,935	,146
	Toplam	249,926			
Sabır Ölçeği	Gruplar arası	,928	,464		
	Gruplar içi	181,510	,587	,790	,455
	Toplam	182,438			
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Gruplar arası	,824	,412		
	Gruplar içi	210,628	,682	,604	,547
	Toplam	211,452			
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Gruplar arası	,715	,357		
	Gruplar içi	332,378	1,076	,332	,718
	Toplam	333,093			
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Gruplar arası	1,845	,922		
	Gruplar içi	250,581	,811	1,137	,322
	Toplam	252,426			

*p< 0.05

Tablo 25’te evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanların bireylerin gelir düzeylerine göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir (sırasıyla; F=1.935, F=0.790, F=0.604, F=0.332, F=1.137; p>0.05).

4.4.7. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Psikolojik Destek Alma Durumu Değişkenine Göre İncelenmesine İlişkin Bulgular

Evli bireylerin sabır ve evlilikte problem çözme ölçeklerinden aldıkları puanların bireylerin psikolojik destek alma durumuna göre gruplar arasında farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek-Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) ve Tukey-HSD testi kullanılmıştır

Tablo 26. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Psikolojik Destek Alma Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi

	Destek Alma Durumu	N	$\bar{X}$	SS	SS Hata
Problem Çözme Ölçeği	Hiç Destek Almadım	202	3,8509	,85642	,06026
	Bir Kez Destek Aldım	83	3,4270	,96013	,10539
	Düzenli Destek Alıyorum	27	3,5638	,77651	,14944
	Total	312	3,7133	,89645	,05075
Sabır Ölçeği	Hiç Destek Almadım	202	3,6206	,78473	,05521
	Bir Kez Destek Aldım	83	3,5400	,71924	,07895
	Düzenli Destek Alıyorum	27	3,4646	,77029	,14824
	Total	312	3,5857	,76591	,04336
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Hiç Destek Almadım	202	3,7416	,85014	,05982
	Bir Kez Destek Aldım	83	3,7036	,79533	,08730
	Düzenli Destek Alıyorum	27	3,6296	,73318	,14110
	Total	312	3,7218	,82457	,04668
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Hiç Destek Almadım	202	3,8218	1,03083	,07253
	Bir Kez Destek Aldım	83	3,8353	,97998	,10757
	Düzenli Destek Alıyorum	27	3,5926	1,23113	,23693
	Total	312	3,8056	1,03491	,05859
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Hiç Destek Almadım	202	3,2178	,92378	,06500
	Bir Kez Destek Aldım	83	2,9719	,85255	,09358
	Düzenli Destek Alıyorum	27	3,0617	,82191	,15818
	Total	312	3,1389	,90092	,05100

		Kareler Top	Kareler Ort	F	p
Problem Çözme Ölçeği	Gruplar arası	11,231	5,616		
	Gruplar içi	238,694	,772	7,270	,001*
	Toplam	249,926			
Sabır Ölçeği	Gruplar arası	815	,408		
	Gruplar içi	181,622	,588	,694	,501
	Toplam	182,438			
Kişilerarası Sabır Ölçeği	Gruplar arası	336	,168		
	Gruplar içi	211,116	,683	,246	,782
	Toplam	211,452			
Uzun Süreli Sabır Ölçeği	Gruplar arası	1,351	,676		
	Gruplar içi	331,741	1,074	,629	,534
	Toplam	333,093			
Kısa Süreli Sabır Ölçeği	Gruplar arası	3,734	1,867		
	Gruplar içi	248,692	,805	2,320	,100
	Toplam	252,426			

*p< 0.05

Tablo 26’da evli bireylerin sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanların bireylerin psikolojik destek alma durumuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir (sırasıyla; F=0.694, F=0.246, F=0.629, F=2.320; p>0.05). Ancak bireylerin evlilikte problem çözme ölçeğinde aldıkları puanların gruplar arasında farklılaştığı görülmektedir (F=7.270; p<0.05). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu görmek amacıyla pos-hoc testlerden Tukey HSD Testi uygulanmıştır.

Tablo 27. Evli Bireylerin Sabır ve Evlilikte Problem Çözme Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Psikolojik Destek Alma Durumuna Göre Gruplar Arası Farkın İncelenmesi

	(1) Destek Durumu	(2) Destek Durumu	Ort Fark	SS Hata	p
Problem	Hiç destek almadım	Bir kez destek aldım	,42389*	,11459	,001
Çözme		Düzenli destek alıyorum	,28715	,18010	,250
Ölçeği	Bir kez destek aldım	Hiç destek almadım	-,42389*	,11459	,001
		Düzenli destek alıyorum	-,13674	,19472	,762
	Düzenli destek alıyorum	Hiç destek almadım	-,28715	,18010	,250
		Bir kez destek aldım	,13674	,19472	,762

*p<0.05

Tablo 27’de evli bireylerden hiç psikolojik destek almayan grupla bir kez psikolojik destek alan grupların problem çözme ölçeğinden aldıkları puanların birbirinden farklı olduğu istatistiksel olarak göstermektedir (Ort Farkı= 0.42389; p<0.05). Buna göre evli bireylerden bir kez psikolojik destek alanların hiç psikolojik destek almayan bireylere göre problem çözme ölçeğinden daha yüksek puan aldığı görülmektedir (Ort Farkı= 0.42389; p<0.05).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğünden hizmet talebinde bulunan 253'ü kadın ve 59'u erkek olmak üzere 312 engelli ailesindeki evli bireyden alınan veriler ışığında çalışılmış olup, söz konusu verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel analizler kullanılmıştır.

Evlilikte problem çözme ve sabır gösterme davranışları arasındaki ilişkinin engelliye sahip evli bireyler üzerinde araştırıldığı bu çalışmanın çıkış noktası problem çözme üzerinde sabır davranışlarının etkililiğine dair bir veri elde etmek üzerinedir. Zira sabır gösterme davranışının işlevselliği dikkate alındığında bu eylemin evlilikte yaşanan çift problemlerini çözme üzerinde etkisi olabileceği düşünülmüştür. Bu konuda yapılan araştırmaların psikoloji düzleminde ele alınmaması literatür açısından bir eksiklik oluşturduğu düşünüldüğünden bu araştırma başlangıç niteliğinde bir çalışma olarak ele alınmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; demografik açıdan ele alındığında %81,1'in kadın olan bu profilin %32,8'inin 40-49 yaş aralığında olup 44,4 yaş ortalamasına sahip olduğu, %66'sının engellinin annesi, %56,1 'in zihinsel engel grubundan, eğitim düzeyi olarak %53,8'inin ilköğretim mezunu, %23,7'sinin 31 ve üzeri evlilik süresine sahip olduğu ve de ortalamanın 21,1 yıl olduğu görülmüştür. %39,7' sinin 2 çocuk sahibi olduğu, %80,4'ünün çalışmayıp %53,2'sinin gelir düzeyinin 1.400-3.500 TL arasında olduğu %64,7'sinin hiç psikolojik destek almadığı bulgusu elde edilmiştir.

Demografik bilgilere bakıldığında, engelli yakını olan annelerin sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum İçmeli ve diğerleri (2008)'nin engelli ailesindeki annelerin babalara göre engellilik yaşantısından daha fazla etkilendiklerini ve bu nedenle çözüm arama noktasında daha aktif rol üstlendiklerini söylemeleri ile paralel bir bilgi olduğu görülmektedir. Engellilik sürecinde ebeveynlerin yaşadığı kabul süreçlerinin anne tarafından daha hızlı yaşanmasının çocuğun eğitim durumunu olumlu etkilediği görülmektedir. Bu nedenle engelli anneleri çocuklarının ihtiyacı olan eğitim ve hizmet taleplerini bildirmede babalara göre daha aktif bir rol üstlenmektedirler. Bu nedenle

engellilik hizmetlerinde annelerin kurumsal başvurularının daha fazla olduğunu görülmektedir.

Engelli ailelerinin ortak özelliklerinden olan orta gelir düzeyine sahip olmaları, annenin çalışmama durumu ve ortalama çocuk sayısı da (Acar, 1998) bu çalışmada elde edilen bir bilgidir. Ancak, yaşı yüksek olanların problem çözme noktasında daha işlevsel hareket ettikleri ve gelir seviyesinin yüksek olanların da sorun çözmede aceleci davrandıkları (Barut ve Genez, 2000), problem çözme becerileri konusunda çocuk sayısının farklılık yaratacağı (Bilici, 2009), yine problem çözme ile evlilik süresinin ilişkili olduğu (Batık ve Kalkan, 2017) ve yaşı büyük olanların daha genç olanlara oranla problem çözme konusunda daha başarılı oldukları (Gottmann, 1995) bu çalışmada bulgu olarak elde edilememiştir.

Evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeğinden aldıkları puanlar ile bireylerin sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği ve uzun süreli sabır ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeğinden aldıkları puanlar ile kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Buna göre bireylerin sabır gösterme davranışı puanları arttıkça evlilikte problem çözme beceri puanlarının da arttığı görülmektedir. Özellikle kişilerarası sabır ölçeğinden alınan puanlar ile problem çözme ölçeğinden alınan puanlar arasındaki yüksek düzeydeki pozitif yöndeki anlamlılık düzeyine bakıldığında bireylerin kişilerarası sabır davranışı göstermeleri arttıkça problem çözme beceri düzeylerinin de arttığı söylenebilir. Buna göre Debra ve Leslie (2014) 'nin çalışmalarında sabrın bireysel faydası üzerinden hareketle bu bulguya göre sabrın problem çözmedeki etkisi ve bu sayede de bireyin yaşamı üzerindeki olumlu etki gücü olduğu ifade edilebilir.

Evli bireylerin evlilik sayıları, çocuk sayıları, evlilik süreleri ve yaşlarının evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Evli bireylerin sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyetlerine göre gruplar arasında istatistiksel

olarak anlamlı bir farkın olmadığı, ancak evlilikte problem çözme ölçeklerinden aldıkları puanlara göre kadın ve erkekler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. Buna göre erkeklerin problem çözme ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının kadınların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Bu durumun araştırmanın katılımında yoğunluğu olan annelerin engellilik sürecinde yaşadıkları psikolojik süreçlerinin etkisiyle açıklanabilecek bir durum olduğu düşünülmektedir.

Evli bireylerin evlilikte problem çözme ölçeği, sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanların bireylerin engelliye olan yakınlığına, eğitim düzeyine, çalışma durumuna ve gelir düzeyine göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür.

Evli bireylerin ailelerinde mevcut olan engel gruplarından zihinsel engellilik ile ortopedik engellilik, ortopedik engellilik ile de diğer engel grubuna sahip olanların kişilerarası sabır puanlarının birbirinden farklı olduğu istatistiksel olarak göstermektedir. Buna göre ortopedik engelliye sahip evli bireylerin kişilerarası sabır konusunda zihinsel engelliye sahip evli bireylerden daha yüksek bir puana sahip olduğu görülmektedir. Sabrın kişilerarası uzlaşmacılık ile güçlü bir ilişkisi üzerine vurgu yapan Aahababaei ve Tabik (2015)'in çalışmasından hareketle ortopedik engelliye sahip evli bireylerin ilişkilerinde daha olumlu bir tutum içinde oldukları ifade edilebilir. Bunun yanında diğer engel grubuna sahip bireylerin ortopedik engel grubuna sahip olan bireylerin kişilerarası sabır ölçeği puanlarından daha yüksek olduğu söylenebilir.

Evli bireylerin sabır ölçeği, kişilerarası sabır ölçeği, uzun süreli sabır ölçeği ve kısa süreli sabır ölçeğinden aldıkları puanların bireylerin psikolojik destek alma durumuna göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Ancak bireylerin evlilikte problem çözme ölçeğinde aldıkları puanların gruplar arasında farklılaştığı görülmektedir. Buna göre evli bireylerden bir kez psikolojik destek alanların hiç psikolojik destek almayan bireylere göre problem çözme ölçeğinden daha yüksek puan aldığı görülmektedir.

Sonuç olarak, sabır gösterme davranışı ile problem çözmenin ilişkili olduğu ve bu bulgu üzerinden bir sonraki aşamada yapılacak çalışmalara ışık tutabileceği düşünülmektedir.

Bu kapsamda yapılacak çalışmalarda yapılması önerilen hususlar şu şekilde ifade edilebilir:

- Sabır kavramının tutum ve davranış perspektifinde ayrıntılı olarak ele alınması,
- Sabır davranışını ya da sabır tutumunu ölçmeye yönelik söz konusu popülasyona uygun ölçeklerin geliştirilmesi,
- “Sabır” ve “tahammül” olarak günlük dilde iki kullanımın da aynı çatı altında değerlendirildiği ve bu nedenle iki kavram arasındaki işlevselliğin yeniden tanımlanması,
- Araştırma sonuçlarına dair genellemenin daha büyük bir evrene yapılabilmesi ve gerekli araç ve popülasyona ulaşmanın sabır kavramına ilişkin daha fazla bilgi verebileceği düşünülmektedir.

Son yıllarda bilimsel çalışmaların multidisipliner bir bakış açısıyla ele alınması bilimlerin çalışma sahalarının daha da genişlemesine yardımcı olmuştur. Bu sayede söz konusu bilim dalının kendi bünyesinde değerlendirerek uygun bir yapı üzerinden temellendirdiği görüşlerini mevcut sahada kullanması yerinde olacaktır. Bu bakış açısıyla ele alınacak kavramların problemlere yeni bakış açıları kazandırabileceği ve belki de daha önceki çözüm stillerinden daha işlevsel bir yapıyı sunacağı görülebilecektir.

KAYNAKÇA

- Aahababaei, N. ve Tabik, T. (2015). Patience and mental health in Iranian Students. *Iran J Psychiatry Behav Sci*. September. 9(3).
- Acar, H. (1998). *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksekokulu'nda özürlü çocuğa sahip ailelerle ilgili olarak yapılan araştırmaları ortak bulguları*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksekokulu. Ankara: Aydınlar Matbaası.
- Akandere, M. Acar, M. ve Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve fiziksel engelli çocuğa sahip anne ve babaların yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. S. 22-31.
- Akgün, R. ve Uluocak, G. (2010). Evlilikte etkili iletişim ve problem çözme: bir toplum merkezindeki kadınlarla gerçekleştirilen grup çalışması. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*. Cilt 6. Sayı 23.
- Allport, G. W. (1935). *Attitudes in handbook of social psychology*. (Ed. C. Murchison). Worcester. MA: Clork University Press.
- Arıkan, Ç. (1992). *Yoksullukta ve evlilikte geçimsizlik ve boşanma*. Ankara.
- Arıkan, Ç. (2001). Aile ve özgürlük: görme özürlüler derneği üye özürlü aileleri üzerine bir araştırma. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*. Cilt 1. S. 53.
- Arslan, A. (2017). *Belediyelerin engelli hizmetleri ve kurum imajı*. Ankara: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Aslanoğlu, M. (2004). *Otistik, zihinsel, işitme, görme ve bedensel engelli çocuğu bulunan ebeveynlerin aile içi ilişkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı. İzmir.
- Ayhan, R. (1991). Aileye yönelik hukuki düzenlemeler. *Türkiye Aile Yıllığı*. Ankara.
- Barut, Y. ve Genez, Y. D. (2000). Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin problem çözme ve iyimserlik düzeyleri arasındaki ilişki. *10. Ulusal Özel Eğitim Kongresi*. Antalya: İkiz Ofset.
- Başar, Y. (2000). *Sorun çözme*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

- Batık, M. V. ve Kalkan, M. (2017). Evlilikte algılanan sorun çözme becerileri ve evlilik doyumu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. Cilt 6. Sayı 5.
- Baugh, C.W. Avery, A.W. ve Sheets-Haworth, K. L. (1982). Marital problem solving scale: a measure to asses relationship conflict negotiation ability. *Family Terapy*. 9. P. 43-51.
- Bayhan, M. (1999). Ailenin temel gereksinimleri. <https://www.coursehero.com>
- Berklin, C.T. (1974). *Öğrenci problemleri*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Bilici, Z. (2009). *Çocuk sahibi olan ve olmayan ailelerin problem çözme becerilerinin ve yaşam doyumlarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.
- Bilsin, E. ve Başbakkal, Z. (2014). Dünyada ve Türkiye’de engelli çocuklar. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 30 (2). S. 65-78.
- Bitter, J.R. ve Corey, G. (2001). Family systems therapy. (Ed. G.Corey). *Theory And Practice of Counseling And Psychotherapy*. Pasific Grove. CA: Brooks-Cole/Wadsworth.
- Bright, J. A. ve Hayward, P. (1997). Dealing with chronic stress: coping strategies self esteem and service use in mothers of handicapped children. *Journal of Mental Health*. P. 67-75.
- Bulut, I. (1993). *Ruh sağlığının aile işlevlerine etkisi*. Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Burcu, E. (2005). Görme özürlü çocukların geleceğe ilişkin düşüncelerinde ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyinin önemi: Ankara örneği. *Sosyoloji Konferansları*. 31. Kitap Yayın No: 4600. S. 37-54.
- Burcu, E. (2007). Disability and youth suicide: a focus group study of disabled university students, the review of disability studies. *An International Journal*. 3(1-2). P. 33-47.
- Canbulat, N. ve Çankaya, Z. (2014). Evli bireylerin öznel iyi olma düzeylerinin yordanması. *Ege Eğitim Dergisi*. (15) 2. S. 556-576.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik, doyum ve örnek grup çalışmasının sınanması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Canel, A. N. (2011). *Evlilik çatışmasına sebep olan faktörler ve çözüm yolları, evlilik ve aile hayatı*. İstanbul: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Celalettin, İ. Ataoğlu, A. Canan, F. ve Özçetin, A. (2008). Zihinsel özürlü çocukları olan ebeveynler ile sağlıklı çocuklara sahip ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının karşılaştırılması. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*. Sayı 3. S. 26.

- Conoley, J. C. ve Sheridan, S. M. (1996). Pediatric traumatic brain injury: challenges and interventions for families. *Journal of Learning Disabilities*. (29). P. 662-669.
- Çam, S. ve Tümkaya, S. (2006). Üniversite öğrencilerinde kişilerarası problem çözme. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 15. Sayı:2. S.119-132.
- Çamur Duyan, G. (2000). *Aile işlevleri ve ailelerin sosyal, demografik ve ekonomik nitelikleri ve yaşam döngüsü arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Çolak, M. ve Çetin, C. (2014). Öğretmenlerin engelliliğe yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt 29. Sayı:1. S. 191-211.
- Damiani, B.V. (1999). Responsibility and adjustment in siblings of children with disabilities: update and review. families in society. *The Journal of Contemporary Human Services*. P. 34-40.
- Darıca, N. Pişkin, Ü. ve Gümüşçü, Ş. (1994). *Otizm ve otistik çocuklar*. Ankara: Basım Grafik.
- Daşbaşı, S. (2013). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ailelere yönelik sosyal hizmet uygulaması: bir değerlendirme araştırması. *Journal of Society and Social Work*. 24(1).
- Debra, R. ve Comer, L. (2014). Taking time for patience in organizations. *Journal of Management Development*. Vol.33. No:1. P. 6-23.
- Demarle, D. J. ve Roux, P. L. (2001). The life cycle and disability: experiences of discontinuity in child and family development. *Journal of Loss and Trauma*. No: 6.
- Demiröz, F. (2003). Ailede krizler ve sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. Cilt 14. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın Dağıtım. S. 85-98.
- Devlet Bakanlığı Aile Araştırma Kurumu. (1997). *21. yüzyılın eşliğinde örf ve adetlerimiz (Türk töresi)*. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. S. 131.
- Doğan, M. ve Gülmez, Ç. (2014). Sabır ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. S. 264-269.
- Doğan, M. (2016a). *Sabır psikolojisi- pozitif psikoloji bağlamında bir araştırma*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Doğan, M. (2016b). Engelli çocuğa sahip ebeveynler ile sağlıklı çocuk sahibi ebeveynlerin dini başa çıkma, umut ve sabır düzeylerinin karşılaştırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. Cilt 5. Sayı 8. S.3214-3245.

- Dönmezer, İ. (1996). *Eğitim psikolojisi eğitimin psikolojik temelleri*. İzmir: Can Ofset.
- D'zurilla, T.J. ve Sanna, L.J. (Eds.). (2004). *Social problem solving:theory,research and training*. <http://dx.doi.org/10.1037/10805-000>.
- Dyson, L. L. (1993). Response to the presence of a child with disabilities: parental stress and family functioning over time. *American Journal of Mental Retardation*. No: 98. P. 207-218.
- Erdentuğ, A. A. (1990). *Toplayıcı toplumlarda evlilik ve akrabalık, aile yazıları 4*. Ankara: T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları. S. 483-493.
- Featherstone, H. (1980). *A differences in the family living with a disabled child*. New York: Basic Books.
- Fisman, S. ve Wolf, L. (1991). The handicapped child: Psychological effects of parental, marital, and sibling relationships. *Psychiatric Clinics of North American*. No: 14. P. 199-217.
- Frary, B. R. (2018). *Testing memo:8 reliability of test scores*. Virginia Polytechic Institute and State University. <http://ericae.net/ft/pug/neliabil.txt>
- Fredman, R. I. Wyngaarden, K. ve Seltzer, M. M. (1997). Aging parent' residential plans for adult children with mental retardation. *Mental Retardation*. No: 35. P. 114-123.
- Fowers, B. J. (1993). *Psychology as public philosophy:an illustration of the moral dimension of psychology with marital research*. *Journal Of Theore And Philosophical Psycohistory*. P.124-136.
- Gargiulo, R. M. (1985). *Working with parents of exceptional children*. Houghton Mifflin Ca, Boston.
- Glaser, K. Bare, J. K. Glaser, C. R. ve Malarkey, W. B. (2003). Love marriage and divorce; newlymeds stress hormones foreshador relationship changes. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 71 (1). P. 176-188.
- Glenn, N. D. (1991). The recent trend in marital succes in the united states. *Journal Of Marriage And The Family*. P. 261-270.
- Gottman, M. John, L. ve Carstatesn, L. (1995). Emotional behavior in long-term marriage. *American Psychological Associotion Inc*. No:1. P. 140-149.
- Gündüz, B. (2015). *Travmatik yaşam olayları ve sorun çözme becerilerinin intihar davranışı ile ilişkisi*. Adnan Menderes Sağlık Bilimler Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı.

- Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. Ankara.
- Handicap International. (2006). Making PRSP inclusive. 12 Mart 2008 tarihinde <http://siteresources.worldbank.org/DISABILITY/Resources/2806581172608138489/MakingPRSPInclusive.pdf> adresinden indirildi.
- Hood, R.W. Spilka, B. Hunsberger, B. ve Garsuch, R. (1996). *The Psycology of Religion: An Empirical Approach* (Ed.). New York: The Guilford Press. P.472.
- Hortaçsu, N. (1997). *İnsan ilişkileri*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hünler, O. S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi, algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*. 18 (51). S. 99-108.
- Internatioal Labour Organanization (ILO). (1983). *Vocational rehabilitation and employed disabled persons convention*. No: 159. Geneve. 69th ILC session.
- Jacobson, N. S. ve Margolin, G. (1979). *Marital therapy: strategies based o social learning and behavior exchange principles*. New York: Brunner/Mazel.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel .
- Karyelioğlu, S. (2002). *Zihinsel engelli çocuklara sahip ailelerde iletişim sorunları*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kurumlar Sosyolojisi Anabilim Dalı. İzmir.
- Kayahan, M. (2011). *Akraba evlilikleri üzerine*. Ankara: Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı. S. 2-4.
- Kimpton, D. A. (1990). *Special child in the family*. London: Sheldon Press.
- Küçüker, S. (2001). Erken eğitimin gelişimsel geriliği olan çocukların anne-babalarının stres ve depresyon düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*. Cilt 3. S. 1.
- Küçük Helvacı, F. (2012). *Romantik ilişkilerde sorun çözme ve sosyal ilginin aşka ilişkin tutumlarla ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuzmayıs Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı. Samsun.
- Koca, A. D. (2013). *Bir aile eğitim programının evli annelerin evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme becerisi ve psikolojik iyi oluşuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı. İstanbul.
- Koberg, D. ve Bagnal, J. (1981). *The universal traveler*. California: Kaufman Inc.

- Köknel, Ö. (1986). *İnsanı anlamak*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Lüle, F. (2008). Engelli bireye sahip yoksul ailelerin karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlarla başa çıkma tarzları. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı Bölümü. Ankara.
- Mevzuat (2014). *Engelliler hakkında kanun*. Tertip: 5. Resmi Gazete Tarihi: 07.07.2005. Sayısı: 25868. Kabul Tarihi: 01.07.2005. <http://www.mevzuat.gov.tr/Kanunlar.aspx>
- Minaire, P. (1992). Disease, illness and health: theoretical models of the disablement process. *Bulletin of the World Health Organization*. 70 (3).
- Naidoo, R. M. (1984). Counselling parents with handicapped children. *Projective Psychology*. No: 29. P. 1.
- Nazlı, S. (2001). *Aile danışmanlığı*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Nolen-Hoeksama, S. Wisco, B. E. ve Lyubomirsky, S. (2008). Rethinking rumination, perspectives on psychological. *Science*. Vol. 3. No. 5. P. 400-424.
- Okanlı, A. Ekinci, M. Gözüağca, D. ve Sezgin, S. (2004). Zihinsel engelli çocuğa sahip ailelerin yaşadıkları psikososyal sorunlar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. S. 1-8
- Oran, B. (2007). *Engellilerin siyasal yaşama katılımı: Ankara örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı. Ankara.
- Orhan, S. (2004). *Zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin demografik ve psiko-sosyal özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. Elazığ.
- Ozankaya, E. (1994). *Toplumbilim*. Genişletilmiş 8. Basım. İstanbul: Cem Yayınları.
- Öner, N. ve Usluer, S. (1990). Aile ortamı ölçeğinin türkçeye uyarlanması. *Serbest Bildiri Raporu*. 5. *Ulusal Psikoloji Kongresi*. İstanbul.
- Özbay, H. (2001). Evlilik kurumunda kadın-erkek ilişkileri. *2000'li Yıllarda Aile Hizmetleri Sempozyumu*. Ankara.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi 1*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdoğan, B. (1997). *Çocuk ve oyun*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.
- ÖZİDA. (2002). *Türkiye özürlüler araştırması*. Ankara: DİE Yayınları.

- Özsoy, S. A. Özkahraman, Ş. ve Çallı, F. (2006). Zihinsel engelli çocuk sahibi ailelerin yaşadıkları güçlüklerin incelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*. S. 69–77.
- Özşenol, F. Işıkhani, V. Ünay, B. Aydın, H. İ. Akın, R. ve Gökçay, E. (2003). Engelli çocuğa sahip ailelerin aile işlevlerinin değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*. Sayı: 45. S. 156-164.
- Pelchat, D. Lefebvre, H. ve Perault, M. (2003). Differences and similarities between mother and fathers' experiences of parenting a child with disability. *J. Child Care*. No: 7. P. 231-247.
- Poston, D. J. Turnbull, A.P. Park, J. Mannon, H. Marguis, J. G. ve Wong, M. (2003). Family quality of life: a qualitative inquiry. *Mental Retardation*. 41(5). P. 313-328.
- Resmî Gazete. (2013). 5378 sayılı *Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun*. 07.07.2005 tarih ve Sayı: 25868 .
- Resmi Gazete. (2009). *Milletlerarası Sözleşme*. Karar Sayısı: 2009/15137. Sayı:27288.
- Ross, T. (1975). Medical engineering helps handicapped children. *Nurs Mirror Midwives J*. No: 141.
- Sabatelli, R. M. ve Bartle, S. (1995). Survey approaches to the assessment of family functioning: conceptual, operational and analytical issues. *Journal of Marriage and Family*. 57 (4). P. 1025.
- Saygılı, H. (2000). *Problem çözme becerisi ile sosyal ve kişisel uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Sayın, E. (2012). Tasavvuf kültüründeki sabır kavramının psikolojik etkileri. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*. Cilt 1. Sayı:1. S. 414-419.
- Sekerka, L. E. ve Bagozzi, R. P. (2007). Moral courage in the workplace: moving to and from the desire and decision to act, business ethics: *A European Review*. Vol.16. No: 2. P.132-149.
- Seligman, M. (1989). *Ordinary families special children; becoming the parent of a disabled children, recation to first information*. New York: The Guilford Press.
- Semerci, N. (2000). Kritik düşünme ölçeği. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. S. 23-26.
- Schnitker, S. A. (2012). An examination of patience and well-being. *The Journal of Positive Psycholog*. Vol:7. P.263.

- Smith, T. (2006). *Families and children with special needs*, Columbus, olt:Merrill/Prentice Hall.
- Şardağ, S. (2010). *Zihinsel engelli çocuğa sahip annelerin stresle başa çıkma tarzları ve aile sosyal desteğinin evlilik uyumlarını yordaması*. . Yüksek Lisan Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı. İzmir.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (sixth ed.) pearson. Boston.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik Danışma ve Evlilik Sorunları*. Ortadoğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tecrübi Psikoloji Çalışmaları. F.7.
- Taşkesen, M.Ö. Gürüllü, C. Kizir, M. Coşkun, T. F. Kalaycı, S. Sevinç, E. B. Kökçel, E. ve Sevel, H. (2015). *Engellilik ve sosyal hizmet*. Ankara: Karaağaç Yayın.
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. (2002). *Türkiye özürlüler araştırması*. Ankara: DİE Matbaası.
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. (2007). *Stratejik plan (2008-2012)*. Ankara: Kalemder Matbaacılık.
- Temizkan, A. (2012). *Kur'an'da sabır (Hz. Nuh örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı. Erzurum.
- Tew, B. J. Payne, H. ve Laurence, K. M. (1974). Must a family with a handicapped child be a handicapped family. *Developmental Medicine and Child Neurology*. No: 16. P. 95-98.
- Turan, F. (2015). *Ailelerde bütünlük duygusunun ve eş desteğinin evlilikte problem çözme becerisi yordaması*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2014). www.tdk.gov.tr
- Varol, N. (2006). *Aile eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Varol, R. (2015). *Genogram temelli yürütülen psikolojik danışma sürecinin çiftlerde evlilik uyumu, duygusal bağlılık, evlilikte problem çözme ve benliğin ayrımlaşma düzeyine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Mevlana Üniversitesi Sosyal Bilimler Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Merkezi. Konya.
- WHO. (2014). http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report/en/
- Yıldız, S. (2006). *Ebeveyn sorun çözme becerisini geliştirmeye yönelik deneysel bir çalışma*. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı: 24. S. 231-244.

EKLER

EK-1

Aşağıda yer alan soruları size uygun olacak şekilde yanıtlayınız.

Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek		
Yaşınız			
Ailenizdeki Engelliye Yakınlığınız	☐ Kendisi ☐ Anne ☐ Baba ☐ Kardeş ☐ Diğer		
Engel Grubu	☐ Zihinsel ☐ Ortopedik ☐ Ruhsal Duygusal ☐ Görme ☐ İşitme ☐ Süreğen ☐ Diğer		
Eğitim Düzeyiniz	☐ Okuma-yazma bilmiyor ☐ Okur-yazar ☐ İlköğretim ☐ Lise ☐ Ön Lisans/Lisans ☐ Lisansüstü		
Oturduğunuz Semt			
Kaçıncı evliliğiniz?			
Kaç yıllık evlisiniz?			
Çocuğunuz var mı?			
Varsa kaç tane?			
Çalışma Durumunuz	☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor		
Toplam geliriniz	☐ 0-1.400 TL	☐ 1.401- 3.500 TL	☐ 3.501-TL
Psikolojik Destek Alma Durumunuz	☐ Hiç psikolojik destek almadım ☐ Bir kez psikolojik destek aldım ☐ Düzenli olarak psikolojik destek alıyorum		

EK-2

Aşağıda evlilikte karşılaştığınız problemler karşısında kendinizi nasıl gördüğünüze dair 9 soru bulunmaktadır. Bu soruların her birinin karşısında 1’den 5’ e kadar sayılar yer almaktadır. Her cümleyi dikkatlice okuyunuz ve en uygun seçeneği çarpı işareti koyarak işaretleyiniz.

1. Diğer çiftlere kıyasla, kendi sorun çözme becerinizden ne kadar eminsiniz?

Hiç emin değil 1() 2 () 3 () 4 () 5 () Çok emin

2. Çözümleriniz ilişkideki sorunlarda ne derece etkilidir?

Çok etkisiz 1() 2 () 3 () 4 () 5 () Çok etkili

3. Eşinize, bir sorun için bir çözüm önerme konusunda, kendinizi ne kadar rahat hissedersiniz?

Çok rahatsız 1() 2 () 3 () 4 () 5 () Çok rahat

4. İlişkide karar verme sürecine ne kadar katkınız olur?

Hiç 1() 2 () 3 () 4 () 5 () Çok

5. Evliliğinizde karar verme sürecinden ne kadar mutlusunuz?

Çok mutsuz 1() 2 () 3 () 4 () 5 () Çok mutlu

6. Eşinizle sorunlarını tartışırken, eşiniz sizin duygularınızı ne kadar iyi anlar?

Asla 1() 2 () 3 () 4 () 5 () Her zaman

7. Sorunlara getirilen çözümlerden ne kadar memnunsunuz?

Hiç memnun değil 1() 2 () 3 () 4 () 5 () Çok memnun

8. Eşinizle birlikte sorun çözmeye çalışmak konusunda kendinizi ne kadar rahat hissediyorsunuz?

Çok rahatsız 1() 2 () 3 () 4 () 5 () Çok rahat

9. Bir çift olarak ilişkideki farklılıklar ya da sorunları çözme konusunda kendinizi nasıl değerlendirirsiniz?

Çok etkisiz 1() 2 () 3 () 4 () 5 () Çok etkili

EK-3

Aşağıda bireylerin bazı durumlardaki tutumlarını içeren 11 madde yer almaktadır. Bu maddelerin size olan uygunluğunu “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” şeklindeki 5 ifadeye göre ilgili kutucuklara işaretlemeyi yaparak belirtiniz.

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Arkadaşlarım(a sorsanız) benim çok sabırlı bir insan olduğumu söylerler	☐	☐	☐	☐	☐
2	Zor zamanlarda gerekirse çok uzun süre bekleyebilir, sabredebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
3	Her ne kadar rahatsız edici olsa da trafik sıkışıklığı beni çok fazla sinirlendirmez.	☐	☐	☐	☐	☐
4	Diğer insanlara karşı sabırlıyım.	☐	☐	☐	☐	☐
5	Hastalık veya güç bir yaşam sorunu karşısında sabretmekte güçlük çekmem.	☐	☐	☐	☐	☐
6	Alışveriş veya başka nedenlerle kuyrukta beklemek beni rahatsız etmez.	☐	☐	☐	☐	☐
7	Ailem ve yakın arkadaşlarıma karşı sabırlı olmakta zorlanırım.	☐	☐	☐	☐	☐
8	Hayatın zorluklarına karşı sabırlıyım.	☐	☐	☐	☐	☐
9	Yeni bir şeyi öğrenmekte güçlük çeken birisine, kızmadan veya sinirlenmeden yardım edebilirim.	☐	☐	☐	☐	☐
10	Doğruluğuna inandığım kurallar gereği de olsa bir şey yaparken durdurulmak (kırmızı ışıkta beklemek gibi) çok sinirime dokunur.	☐	☐	☐	☐	☐
11	İnsanlara karşı sabırlı olmakta zorluk çekmem.	☐	☐	☐	☐	☐

T.C.
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Sağlık Daire Başkanlığı
Engelliler Müdürlüğü

Sayı : 76947147-622- **389**
Konu : Tez çalışması

19.03 2018

Sayın NAGİHAN ÖZDEMİR

İlgi : 27.02.2018 tarihli başvuru dilekçeniz

İlgide kayıtlı dilekçenizde İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı'nda yaptığınız Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans programı kapsamında Müdürlüğümüzden "Engelli Ailelerinde Problem Çözme ve Sabır Gösterme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması talebiniz belirtilmiştir.

Bahsi geçen talebiniz sonuçların tarafımızla paylaşılması kaidesiyle uygun görülmuş olup gereğini bilgilerinize rica ederim.

Yeliz YILDIR KÖKENEK
Engelliler Müdürü

Ek: 1) 27.02.2018 tarihli başvuru dilekçesi(1 sayfa)
2) Uygulama formları(3 sayfa)

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kasımpaşa Ek Hizmet Binası Bilgi için : Sami ŞENTÜRK
Hacıahmet Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Cad. Koordinatör
No:1 34440 Beyoğlu/İSTANBUL Telefon :0212 449 97 82
e-posta: isem@ibb.gov.tr Elektronik Ağ: www.ibb.gov.tr
Telefon: 0212 449 96 60-61 Faks: 0212 449 50 34

